

ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ

«ΠΡΟΜΗΘΕΙΣ» ΚΑΙ ΟΧΙ «ΕΠΙΜΗΘΕΙΣ»

Καταστροφική ήταν η φετεινή βαρυχειμωνιά. 'Από τη Θεομηνία δεν ξέφυγε και η περιοχή του Ζαγοριού μας, που είναι τόσο ευαίσθητη σ' ετέτοιον είδους αντιξοότητες.

Δεν εξετάζεται εδώ το τι έπαθε το Ζαγόρι, σ' σχέση με άλλες περιοχές της πατρίδας μας (νησιώτικες και ηπειρωτικές)· ούτε και σκοπό έχουν τα όσα γράφονται να παρουσιάσουν το μέγεθος των ζημιών για να ζητηθούν από το κράτος αποζημιώσεις.

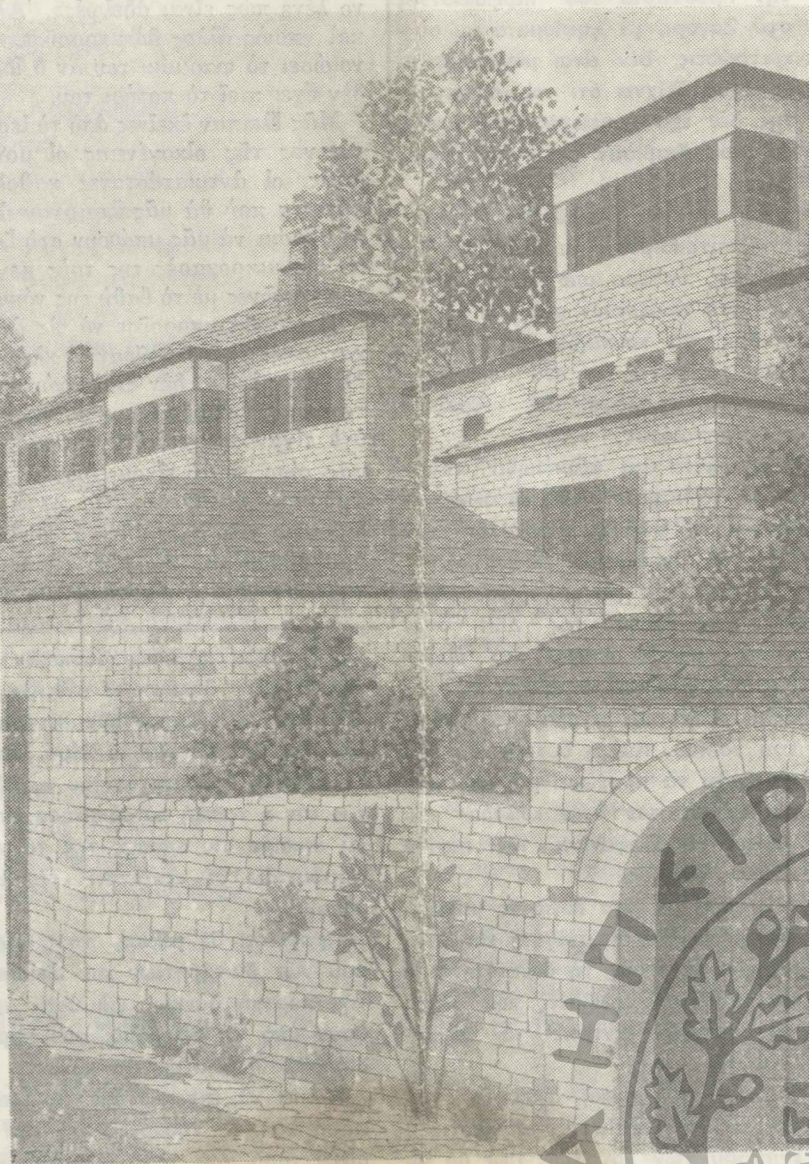
Πρόθεσή μας είναι να υπογραμμίσουμε, για καταποτισμό των αναγνωστών, αλλά κυρίως των αρμοδίων κρατικών φορέων, τις διαιστώσεις στις οποίες κατέληξαν οι Ζαγορίσιοι σχετικά με τα πρακτικά μέτρα που πάρθηκαν για την εξουδετέρωση των κινδύνων που δημιουργήθηκαν απ' τις δυσμενείς καιρικές συνθήκες και υποχρέωσαν τους Ζαγορίσιους να τους αντιμετωπίσουν.

Είναι γνωστό σ' όλους πως οι συνεχείς χιονοπτώσεις και οι δυνατές παγωνιές δημιουργούν μεγάλες δυσχέρειες κυρίως σ' θέματα συγκοινωνιών, τηλεπικοινωνιών, παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, ιατρικής περίθαλψης των κατοίκων κ.ά. Μια αποδοτική εργαζόμενη διοίκηση προβλέπει και φροντίζει, τότε οι υπηρεσίες της να βρίσκονται σ' τέτοιες περιπτώσεις σ' διαρκή ετοιμότητα, για να μπορούν, όταν δημιουργούνται ειδικές ανάγκες, να θέτουν σ' άμεση κινητοποίηση τον αναγκαίο μηχανισμό, κατάλληλα επανδρωμένο, για την αποκατάσταση των ζημιών και την απομάκρυνση των κινδύνων που διατρέχουν οι κάτοικοι των αποκλεισμένων ορεινών χωριών.

Θα είμαστε άδικοι στις κρίσεις μας αν παραγνωρίζαμε το ενδιαφέρον του κ. Νομάρχη 'Ιωαννίνων για την όσο το δυνατό

νατό ταχύτερη και ασφαλή αποκατάσταση της συγκοινωνίας με αυτοκίνητα σ' περισσότερα χωριά του Ζαγοριού. Μηχανικός εξοπλισμός της Νομαρχίας κινητοποιήθηκε έγκαιρα και αποτελεσματικά, όποτε αποκαταστάθηκε ή με λεωφορεία και άλλα οχήματα συγκοινωνία στα περισσότερα χωριά. Οι παραλείψεις όμως ορισμένων άλλων υπηρεσιών και στον τομέα αυτό ήταν αισθητές. Παράδειγμα: 'Η επικοινωνία με λεωφορείο από τα Γιάννινα μέχρι το Σκαμινέλι έγκαιρα είχε αποκατασταθεί μ' όλα αυτά το λεωφορείο της γραμμής αυτής για αρκετές μέρες παρέλειπεν να περνάει από το Κουκούλι κι έτσι το χωριό παρέμεινε αποκλεισμένο περισσότερο από 10 μέρες. 'Η δικαιολογία που προβλήθηκε από τους αρμόδιους, ότι η παραλείψη αυτή έγινε γιατί αυτό το χωριό έχει λίγους κατοίκους, δεν ευσταθεί. Σ' τέτοιες περιπτώσεις ή κρατική μέριμνα ενδιαφέρεται και για τη σωτηρία ενός μονάχα άτομου, πολύ περισσότερο όταν πρόκειται για πολλές οικογένειες. 'Ακόμα και ελικόπτερα στέλνονται για να σώσουν ανθρώπινες υπάρξεις που κινδυνεύουν. 'Η ευθύνη γίνεται μεγαλύτερη, αν ληφθεί υπόψη ότι κι άλλα χωριά έμειναν συγκοινωνιακά αποκλεισμένα, περισσότερο από δέκα μέρες, όπως η Βοβούσα και η Λαϊστά.

Παράπονα είμαστε υποχρεωμένοι να διατυπώσουμε και για ορισμένες άλλες υπηρεσίες, όπως του ΟΤΕ γιατί δεν έδειξαν την ετοιμότητα που χρειάζεται για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των περιστάσεων και να συμπαρασταθούν στους αποκλεισμένους κατοίκους των χωριών αυτών.

Σχέδιο του κ. Γ. ΣΦΗΚΑ από το Ζαγόρι

δεν έδειξαν την ετοιμότητα που χρειάζεται για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των περιστάσεων και να συμπαρασταθούν στους αποκλεισμένους κατοίκους των χωριών αυτών.

Ἀπὸ τὴν ἀνέκδοτη Συλλογὴ (Ἀλοῆς καὶ Λωτοί)

Στὴ Ζαγορίσια διὰ λευτο...

Ἡ κυρὰ Γιάνννενα τ' Μπάσος Ἀλέξ.

("Οπου μ' ἐν' εἶπαν)

Ἡ Ταρσίτσα, θυγατέρα τ' Μπάσος Ἀλέξ Μπουγᾶ ἀπ' τοῦ Καπέσιθου, παντρεῖται τοῦ Γιανν' τοῦν Ττιρών ἀπ' τοῦ Τσιπέλουθου. Ἡταν ποὺλὸ ὄμορφ, ἡ Ταρσίτσα. Τὴν χάλιβι κι' οὐ δόνοὺς ἀπ' τὰ Γιάνννενα κι' δὲν τὴν ἔδουκαν.

Ἡ Ταρσίτσα εἶχε κι' ἓνα πηδὶ δάσκαλον στ' Μακιδονία. Τὸν ἔσφαξαν οἱ Βουλγάροι. Οἱ γυναῖκες τοῦ Τσιπέλουθου, ντύνουνταν τὰ καλὰς γιὰ νὰ πᾶν στ' ὁρῆς τ' Κου τοῦ Κ.

Β. ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

νόμ', μὴ τὰ γκαϊόμα γιὰ νιρὸ. Πᾶν ἀπ' τ' ὁρῆς τ' Κουνὸν εἶχε τοῦ σπιτ' οὐ Βλαχόπουλους οὐ Κουλόμπος. Μία μέρα ἡ Ταρσίτσα ντύνει καὶ τὰ καλὰς, πηρὶ γιὰ νιρὸν κι' κίνοι στ' ὁρῆς γιὰ νιρὸ. Καθὼς κατ' φουρνόει γιὰ τὴν ὁρῆς, στοὺν σοκάκι ἀπ' ἡτὰν μαζιμέν οἱ ἄντρες κι' κᾶνα διὰ Ζανταραμάδες Τούρκους, κι' κουβέντιαζαν. Ὅντας πέρασε ἡ Ταρσίτσα λέει οὐ Τούρκους. «Μορ' τὶ ὄμορφ' ποὺ εἶναι. Κι' ἓνα κουρὺ πό(χ)ει. Καρδιὲς κᾶν κουμάτια. Οὐ Σιοῦλας οὐ Καραβασίλς πὸνιταν μὴ τὴν ἄντρες, εἶπε. «Εἶναι ποὺλὸ πηρὶ ἡτὰν, εἶναι θυγατέρα τ' Μπάσος Ἀλέξ τ' Μπουγᾶ ἀπ' τοῦ Καπέσιθου. Δὲν σκόν ἀπὲς τέτοια. «Τότι λέει οὐ Τούρκους στοὺν Σιοῦλα. «Αἶντι οὐδὲν νὰ τὴν πρᾶξω. Ξεκαίει οὐ Σιοῦλας κι' παλὶν στ' ὁρῆς τ' Κουνὸν π' γιόμει ἡ Ταρσίτσα τοῦ γκαϊόμ, κι' νὰ πρᾶξ. Τότι σκόν ἡ Ταρσίτσα τοῦ γκαϊόμ κι' τὸν βαράει μ' αὐτὸ στοὺν κίφωλ. Κίνσαν σιούραγκας τὰ αἷματα. Παλὶν οὐ Σιοῦλας στοὺν Τούρκου κι' ἔ' λέει. «Δὲν σκεῖται γιὰ τὸν ὁρῆς.

Τὸν σπὶτ' τὴν Ταρσίτσας, ἦταν τότε κατ' ἀπ' τ' σπὶτ' τ' Κουσιμᾶ, τὴν τ' Γκούθ. Τὸν ὁρῆς πᾶει οὐ Τούρκους, παρὸν μὴ σκάλα, τὴν ἀκουμπάει στοὺν τοῖχον ἀπ' τὸν ὁρῆς τὴν Ταρσίτσας, κι' ὁρῆς ν' ἀνβαίν. Ἐν τὸν μιταξὺν ἡ Ταρσίτσα ἦταν στοὺν κατ' τοῦ μαγειριῶ. Εἶχε διὰ μαγειριά τοῦ σπὶτ. Τοῦ παλνὸ τοῦ κατ, κι' τοῦ καλὸ τ' ἀπ' ἡτὰν. Ζέ-

σαν ἡ Ταρσίτσα τοῦ φαῖ στοῦ κατ' τοῦ μαγειριῶ, εἶχε μπιριά, κι' ἀνέγκρι στοῦ πᾶν τοῦ μαγειριῶ γιὰ νὰ φᾶν, γιὰ ἦταν καλλίτερα ἐκεῖ. Ὅντας ἀπόφασι κι' ἐπὶ τὴν τοῦ πιάτου, πᾶει κατ' τοῦν ὁρῆς γιὰ νὰ κλείσ τοῦ παραθύρ. Τὴν ὥρα ἡ κείν, οὐ Τούρκους σκαρφάλωνι τοῦ κίτρεγ. Τὸν εἶδε ἡ Ταρσίτσα κι' τ' φωνάζ. «Τὶ θέλς εἰσεῖ ἰδὼ;» «Νᾶ μὴ ὁρῆς» λέει οὐ Τούρκους. Τότ' αὐτὴ ἄρπᾶξ ἓνα σκαμνὶ κι' βαράει μ' αὐτὸ τοῦν Τούρκου στοῦ κεφάλ' κι' σκοῦς. Ἀκούει οὐ Κουσιμᾶς, παλὶν στοῦ σπὶτ' κι' τ' λέει ἡ Ταρσίτσα. «Εἰσεῖ νὰ μὴ προνοῶν. «Σκοῦξι κι' ὁρῆς» τὴν λέει οὐ Κουσιμᾶς κι' ἀντιτὲν στὴν ἐκκλησίᾳ κι' βαράει τὴν γκαϊόμα.

Καθὼς οὐ Τούρκους πᾶνι νὰ βγῇ ἀπ' τοῦ παραθύρ, κι' καθὼς καθάλας τοῦ κίτρεγ, ἡ Ταρσίτσα τοῦν βαράει μὴ τοῦ σκαμνί. Παραπάτσι οὐ Τούρκους πέρτ' ἡ σκάλα ἀπ' τοῦν τοῖχον κι' οὐ Τούρκους κερμάσι ἀπ' τοῦ παραθύρουν κι' ἡ Ταρσίτσα τοῦν βαράει μὴ τοῦ σκαμνί, κι' ἐπὶ οὐ Τούρκους κᾶκαλον στοῦν σοκάκι. Ὑετρίξι τοῦ χουριῶ κι' τοῦν ἔμασι.

Τὸν μαθαίν οὐ Μπάσος Ἀλέξς στοῦν Καπέσιθου, ἀρματόνι μὴ τὴν χαταίρις, παρὸν κι' τοῦ τρέκι, κι' παλὶν στοῦ Τσιπέλουθου στοὺν Τούρκου τοῦν Τρανὸν κι' τ' λέει. «Ποῖα πάγατι νὰ προνοῶνι οὐρῆ; Ντ' κᾶ τ' Μπάσος Ἀλέξς;» Μπήκαν οἱ χουριανοὶ στὴν μέσ κι' γλῶτσαν ἀπ' τοῦ κατ. Λέει τότε τινος οὐ Μπάσος Ἀλέξς. «Θὰ πᾶν οὐρῆ στὰ Γιάνννενα κι' θὰ σᾶς διόξω οὐρῆς.» Εἶχε δύναν οὐ Μπάσος Ἀλέξς. Κί δντονς παλὶν στὰ Γιάνννενα, κ' εἶθαν οἱ Τούρκοι ἀπ' τὰ Γιάνννενα κι' ζήτησαν συγκνῶμ ἀπ' τὴν Ταρσίτσα κι' τοῦν Μπάσος Ἀλέξς. Οὐ Γιάνννενα οὐ Τσιπέλως οὐ ἄντρες τὴν Ταρσίτσας, ἦταν στὴν πόλ. Ἰκεῖ δούλιβι. Οὐ Τούρκους π' χτύπαι ἡ Ταρσίτσα πᾶνι καθὼς τοῦν κουβάλαγαν στὰ Γιάνννενα. Κί ἀπὸ τότε ἔνι. Ἐἴη Ταρσίτσα π' σκότουνσι τοῦν Τούρκου μὴ τοῦ σκαμνί.

ΔΙΟΡΘΩΣΗ

Ἡ φωτογραφία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς τοιχογραφίας τοῦ Ἰανουτσου Ἀλεξίου εἶναι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίᾳ Ἀγίου Νικολάου Καπεσθίου καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίᾳ Νεγάδων ὅπως ἐσφαλμένα γράφηκε στὸ φύλλο τοῦ Ἰανουαρίου (σελίδα 7). Ἀντίγραφο βρίσκεται καὶ στὸ σχολεῖο (Πασχάλειο) τοῦ χωριοῦ.

ΣΤΙΓΜΑΤΙΣΜΟΣ

ΚΗΠΟΙ.— Τὸν ἀγαπητὸν μᾶς ἀντιφῶ ΚΩΝΝΟΝ ΒΑΓΙΑΝΙΔΗΝ Δεληγιόρον Ἀθηνῶν ὁ ποῖος ἐπέστρεψεν ἐκ Λογδίνου ἔπου παρακολούθησε μεταπτυχιακὰς σπουδὰς στὸ ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ τῆς ΕΟΚ καὶ ἔλαβε τὸν τίτλον ΜΑΓΙΣΤΕΡ, συγχαίρομεν ἐγκαρδίως.

Οἰκογένεια:
Γ. ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ
Δ. ΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ
ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΣΠΑΝΑΚΗ

'Αναβίωση παλιού ἐθίμου

Γιορτὴ τῶν Φώτων 1981. Ξεκήρυξαι πρῶτὴ μελαγχολία ἀπ' τὰ Γιάνννενα καὶ στὰ Ζαγορία ὁρῆκαμε χιόνι. Πήγαμε στὸ Τσερόβρι νὰ ἀναβιώσουμε ἓνα παλιὸ ἔθιμο.

Τελείωσε ἡ λειτουργία κι' ὁ Ἅγιος μὸς κι' ἄρχισε τὸ χτύπημα τῶν εἰκότων. Στὴ μέση τῆς ἐκκλησίας ὁ νεοκόρος φωνάζει μὴ μὴ τις γιορτὲς ἀρχίζοντας ἀπ' τὴ βάπτισι τοῦ Χριστοῦ. Καθὼς ἐκκλησιαζόμενος προσφέρει δι' θέλει, μέχρι ποῦ ἄλλος νὰ προσφέρει παραπάνω, ὅσπου νὰ κατακυρωθεῖ σὲ κάποιον καὶ συνεχίζεται ἡ δημοπρασία μὴ ἄλλη γιορτὴ. Εἶναι σὺν δημοπρασία, ἀλλὰ δὲν παίρνεις τὸ ἀντικείμενο καὶ τὸ ἐνδιαφέρον συνεχίζεται γιὰ τὸ καθέναν θέλει νὰ πᾶει τὴν γιορτὴν τοῦ γιὰ βοήθεια. Ὑετὶ ἂν εἶναι διὰ τρεῖς ἢ παραπάνω μὴ τὸ ὄνομα π.χ. Νικόλαος καὶ θέλουν τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τὸ χρηματικὸ ποσὸ ἢ ἄλλες προσφορὲς ἀνέβαινε ψηλὰ, μέχρι ποῦ νὰ μείνει σὲ κάποιον. Ἐνδιαφέρον παρουσίαζε παλὶ ὁ Ἅγιος Τρύφωνας ποῦ θεωροῦνταν προστάτης τῶν ἀμπελιῶν. Εἶναι καὶ περιπτώσεις ποῦ κάποιος ἢ κάποιον παίρνουν ὅπωςδήποτε τὴν γιορτὴν τοῦ, ὅποτε ἄλλοι τρίτοι ἀνέβαινον τελευταῖο πλειοδότη αὐτὸν ποῦ θέλει ὅπωςδήποτε τὴν γιορτὴν τοῦ. Ὅλα τὰ σπῆματα κι' ὅλες οἱ οἰκογένειες πλειοδοτοῦν σὲ γιορτὲς. Οἱ πατεράδες γιὰ τὰ παιδιὰ τους, οἱ ἄλλοι γιὰ συγγενεῖς καὶ ξενιττεμένους. Οἱ περισσότεροι ξενιττεμένοι μᾶς ἔστειλαν ν' φέτος χοῖματα γιὰ εἰκόνας.

Οἱ προσφορὲς εἶναι σὲ χοῖμα, λάδι, ἐργασία δικὰ κ.ἄ. Τὸ χωριὸ ἔχει τὴν μεγάλη ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ τὴν παμπάλαια τῆς Παναγίας. Ἐκτὸς ἀπ' αὐτὲς ὑπάρχουν καὶ πέντε ἐκκλησίαι. Φαντάζεται καθέναν μᾶς τὴν ἔξοδα θέλουν αὐτὲς γιὰ νὰ συντηρηθοῦν. Σταλαξίς, τοῖχοι, χαγιάτια, ὁδοροὶ καὶ ἄλλα πολλὰ κάθε χρόνιο ἀπασχολοῦν τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπιτροπὴ. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἀμεσὸς σκοπὸς τῆς γιορτῆς, ἡ οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς.

Παλιότερα δίνονταν μεγάλη σημασία στὸ πρόσωπο ποῦ ἔπαιρνε τὴν βάπτισι τοῦ Χριστοῦ. Καὶ σήμερον ἀκόμα τὸν λέμε Νουνὸ. Ἡ σημασία γιὰ τὸ πρόσωπο τοῦ Νουνὸ φαινόταν στὴ διάρχεια τῆς χρονιάς. Ὑετὶ ἂν πῆγαιναν καλὰ τὰ γεννήματα καὶ τὰ ζῶα ἔλεγαν μπόρδο στὸ Νουνὸ, μᾶς πᾶει καλὰ.

Ἐν τὴν χρονίᾳ μέσα ἔφερτε πολὺ θάνατον, θεωροῦσαν κακορίζικο τὸν Νουνὸ. Ὅπως τότε ἔτσι καὶ σήμερον τὸ σπῆμα τοῦ Νουνὸ γιόρτασε καὶ μάλιστα τριπλᾶ. Νουνὸς ἔγινε ὁ Γιάννης Τζόκας τοῦ Δημοτρίου, γιόρταξε καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Φώτης, γιόρτασε κι' ὁ ἴδιος τὴν γιορτὴν τοῦ. Τὸ ἀπόγευμα τὸ χωριὸ

γλέντησε μὴ λαῖκα ὄργανα καὶ τὸν χορὸ ξεκίνησε ὁ Νουνὸς.

Ὑετὶ προσπάθησαμε ν' ἀναστήσουμε τὸ ἔθιμο τῶν Φώτων. Ἐς ἦταν καὶ κουτσουρεμένο, τοῦ χρόνου καλύτερα. Λέω περιορισμένο γιὰ τὰ παλιότερα χρόνια, ὅπως θυμῶνται καὶ μολογῶν οἱ παλιότεροι, γενῶνται καὶ ἄλλα πράγματα, ὁλόκληρος κύκλος. Ὑετὶ μετὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἀκολουθοῦσε τὸ ἔθιμο μὴ τὸν χορὸ ἦτ' ἡ γῶτα, ὅπως ἔγραψα στὸ φύλλο 9 τοῦ 1978 τῆς ἐφημερίδας καὶ τὸ μεσημέρι σὲ κάθε σπῆμα ὁρῆκαμε τὴν «ρωτοκλῶδα». Οἱ γυναῖκες παίρνουν ἁγίασμα καὶ ἀντίστοιχα χοροὶ, ἀμπέλια καὶ ζῶα. Τὴν ἄλλη μέρα τ' Ἀγίου Γιαννίου, σπῆμα ἀπόλυση, ὁ παππὸς διάβαζε τὰ ὄνομα τὰ ὄνομα τῶν πῆραν εἰκόνας καὶ μνημονεύονταν σὺν δωρητῆς τῆς ἐκκλησίας. Οἱ ἐκδηλώσεις τελειοῦν μὴ γλέντι τ' Ἀγίου Γιαννίου. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐπιτροπὴ σὲ κλειστὴ αἴθουσα μάζευε τὴς προσφορὲς, κεκοῦσε λογιότιμα καὶ ὁρεκτὰ καὶ μὴ τὴν ξεκίνημα τοῦ γλέντι μὴ μεζέδες καὶ ντόπιο κρασί. Τὸ γλέντι κρατοῦσε ὡς τὰ ξημερώματα.

Ἐδὼ κλείνω μὴ μὴ θύμηση δική μου. Ἀπὸ παιδιὰ κι' ἀργότερα μὴ γαλύτερος θυμᾶμαι δι' πάντοτε τ' Ἀγίου Γιαννίου χιόνιζε, ἔστω κι' ἀπὸ τῶν Φώτων ἦταν λιανὰ. Θυμᾶμαι σὺν χτὲς ποῦ κατηγοροῦμαι τὴν κότα, γκοιντροῦθουλο στὸ χιόνι, γιὰ νὰ πᾶμε στὴν μεγάλη αἴθουσα τοῦ σχολείου στὸ γλέντι.

Ἡ στήλη εὐχεται χρόνια πολλὰ καὶ καλὴ χρονιά σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ βοήθεια σ' ὅλους πῆραν εἰκόνας.

Ἀπόστολος Ντιναλέξης

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΒΑΡΖΩΚΑΣ ΚΩΣΤΑΣ
ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ ΕΥΡΥΠΙΔΗΣ
ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ ΚΩΣΤΑΣ
ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ ΣΤΑΘΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
ΤΖΙΟΒΑΣ ΦΡΙΣΟΣ
ΤΣΑΟΥΣΗΣ ΛΕΩΝΙΔΑΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΚΙΜΩΝ ΑΘ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ

Ἰωάννινα: Λόδου Βύρωνος 21
Τηλ. (0651) 26.266 καὶ 28.088

Ὑπεύθυνος Διεκπαιρῶνσης
ΤΟΥΛΑ ΠΟΛΛΑ

Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου:
ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΔΟΥΒΑΛΗΣ
Τυπογραφείο: Γ. Δούβαλης
Ε. Ἀποστόλου - Κ. Πασχάλη
28 Ὀκτωβρίου 41 - τηλ. 20.544

Τὸ ποσὸν τῆς ἐτήσιας
συνδρομῆς προαιρετικὸ

Ἀδὰμ (Βασίλης Ἀδαμίδης)

Τὸ μαρτίτσι

ΚΑΘΕ πρωτομαρτιά, ἐκεῖνα τὰ χρόνια, μᾶς μάζευε ὅλα τ' ἀγγόνια τῆς ἡ κυραμάνια μου, σὺν τὰ πουλιὰ ἡ κλωσᾶ, καὶ μᾶς ἔδενε τὰ «μαρτίτσια» στὰ χέρια μας, γιὰ νὰ μὴ μᾶς πειράξῃ ὁ Μάρτης καὶ γεμίσουν λειχήνες τὰ μούτρα μας, καὶ ὅλο μᾶς ὁρῆνευε νὰ μὴν ἀλαφρώσουμε καὶ τὴς φορεσιῆς μας, γιὰτὶ, κάτ' ἤξερε κι' ἐκεῖνος ποῦ τὸ εἶπε:

— Τίποτε δὲ μὴ μάρανε, τῆς ἀνοιχῆς τὸ κρῦο.

Μία χρονιά, θυμοῦμαι, δὲν τὸ παραθέλαμε.

— Δὲ θαριέσαι, τῆς εἶπαμε, στὰ καλά καθούμενα τώρα νὰ δέσουμε τὰ χέρια μας μὴ τὴς κόκκινες κλωστὲς σου.

— Ἐλᾶτε, μᾶς εἶπε, καὶ θὰ σᾶς μολογῶ καὶ μὴ ἴστορία γιὰ ἓνα μαρτίτσι.

— Ἄν εἶνε ἔτσι, τῆς ἀποκριθῆκαμε ὅλα μ' ἓνα στόμα, νά, κυραμάνια, νὰ μᾶς δέσης καὶ τὰ δυὸ τὰ χέρια μας. Ὑετὶ τώρα, ἀρχίνα.

— Ὅταν στεφανωθῆκαμε μὴ τὸν παπποῦ σᾶς, μᾶς εἶπε, ἡ πεθερά μου κι' ἡ μάκω σᾶς ἦταν χαροκαμένη. Ὑετὶ εἶχε κλείσει χρόνος ποῦ εἶχε θάψει, ἡ ἄμοιρη, τὴν μονοθυγατέρα τῆς, τὴν μακαρισμένη Νίτσα τῆς, ἓνα κορίτσι δέκα πέντε χρονῶν. Ὑετὶ τῆς βαστοῦσε ἀλάρωτος καὶ τὸ κλάψιμο παραπάνω σὺν καὶ σημάδιακό γι' αὐτὸ καὶ θιάστηκε νὰ μὴ πᾶρη ὁ μακαρίτης γιὰ νὰ κάνω συντροφιά καὶ παρηγοριά τῆς μάνας τοῦ, καὶ οὔτε γάμο, κακὰ γραφτὰ, δὲν κάναμε σὺν πρωτοστέφανα καὶ παιδιὰ ποῦ εἴμαστε.

Καὶ τί δὲν τῆς κάναμε τῆς μάκω σᾶς νὰ τὴν παρηγοροῦμε, νὰ τῆς δώχνουμε ἀπὸ τὸ νοῦ τῆς κάθε θύμηση τῆς Νίτσας τῆς, νὰ τὴν ἐξαλμάζουμε σὰ μικρὸ παιδί; Ὑετὶ τὸ κακοῦ τῶν Φώτων ἦταν λιανὰ. Θυμᾶμαι σὺν χτὲς ποῦ κατηγοροῦμαι τὴν κότα, γκοιντροῦθουλο στὸ χιόνι, γιὰ νὰ πᾶμε στὴν μεγάλη αἴθουσα τοῦ σχολείου στὸ γλέντι.

Ἡ στήλη εὐχεται χρόνια πολλὰ καὶ καλὴ χρονιά σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ βοήθεια σ' ὅλους πῆραν εἰκόνας.

Ἡ στήλη εὐχεται χρόνια πολλὰ καὶ καλὴ χρονιά σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ βοήθεια σ' ὅλους πῆραν εἰκόνας.

Ἡ στήλη εὐχεται χρόνια πολλὰ καὶ καλὴ χρονιά σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ βοήθεια σ' ὅλους πῆραν εἰκόνας.

Ἡ στήλη εὐχεται χρόνια πολλὰ καὶ καλὴ χρονιά σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ βοήθεια σ' ὅλους πῆραν εἰκόνας.

Ἡ στήλη εὐχεται χρόνια πολλὰ καὶ καλὴ χρονιά σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ βοήθεια σ' ὅλους πῆραν εἰκόνας.

Ἡ στήλη εὐχεται χρόνια πολλὰ καὶ καλὴ χρονιά σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ βοήθεια σ' ὅλους πῆραν εἰκόνας.

Ἡ στήλη εὐχεται χρόνια πολλὰ καὶ καλὴ χρονιά σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ βοήθεια σ' ὅλους πῆραν εἰκόνας.

Ἡ στήλη εὐχεται χρόνια πολλὰ καὶ καλὴ χρονιά σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ βοήθεια σ' ὅλους πῆραν εἰκόνας.

Ἡ στήλη εὐχεται χρόνια πολλὰ καὶ καλὴ χρονιά σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ βοήθεια σ' ὅλους πῆραν εἰκόνας.

Ἡ στήλη εὐχεται χρόνια πολλὰ καὶ καλὴ χρονιά σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ βοήθεια σ' ὅλους πῆραν εἰκόνας.

Ἡ στήλη εὐχεται χρόνια πολλὰ καὶ καλὴ χρονιά σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ βοήθεια σ' ὅλους πῆραν εἰκόνας.

Ἡ στήλη εὐχεται χρόνια πολλὰ καὶ καλὴ χρονιά σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ σ' ὅλους τοὺς Ζαγοριώτες καὶ βοήθεια σ' ὅλους πῆραν εἰκόνας.

— Μὰ δὲ μᾶς εἶπες, κυραμάνια, τῆς εἶπε ὁ μεγαλύτερος ἀδερφός μου, πὼς θρέθηκε αὐτὸ τὸ μαρτίτσι στὰ χέρια τῆς μάκω σᾶς.

— Μὴ θιάζεσαι, τ' ἀπολογήθηκε ἡ κυραμάνια, καὶ θὰ γερᾶς γρήγορα. Ὑετὶ θιάστηκε κι' ὁ παπποῦς σου καὶ ρώτησε τὴ μάνα τοῦ, καὶ γι' αὐτὸ γέρασε ὁ μακαρίτης γρηγορώτερα ἀπὸ μένα καὶ μᾶς ἄφησε χρόνους.

— Ἐμένα μὴ φτάνει νὰ ζήσω ὅσο ἔξω στὴν σιδεριά κι' ὁ παπποῦς μου, τῆς ξανάειπε ὁ ἀδερφός μου, δὲ θέλω νὰ γίνω κορακοζώητος καὶ θιάζομαι νὰ τὸ μάθω.

— Τὸ κρῖμα στὸ λαϊμὸ σου, τοῦ λέει χαμογελώντας ἡ κυραμάνια θὰ σᾶς πῶ τί τ' ἀποκριθῆκε ἡ μάκω σᾶς, σὺν τὴν ρώτησε ὁ παπποῦς σᾶς.

— Αὐτὲς τὴς μέρες ποῦ ἦρθαν τὰ χελιδόνια, παιδί μου, τοῦ εἶπε, μοῦ ἔτρωγε μὴ ἔχτρα κακὴ τὰ στήθια μου γι' αὐτὸ τὸ χελιδόνι ποῦ ἔρχεται κάθε πρῶτὴ σὺν πρῶτα στὸ παραθύρι μας καὶ κελαδοῖ. Γιατὶ νὰ μὴ κοιτάξῃ μὴ φορὰ τὸ κακορίζικο ἀπὸ τὸ γυαλὶ καὶ νὰ ἰδῇ πὼς λείπει ἡ Νίτσα μου ἀπὸ μέσας;

Δὲν ἦταν αὐτὴ ποῦ πᾶνονταν πολλὲς φορὲς τὰ δυὸ τους καὶ συνερίζονταν; Αὐτὸ λαλοῦσε ἀπ' ἔξω στὴν σιδεριά κι' αὐτὴ ἀπὸ μέσα τὸ σκάνιαζε καὶ κελαδοῦσε σὺν αὐτὸ, κακὴ μέρα μου, μὴ τὴν κρουσταλλένια φωνίτσα τῆς, ποῦ δὲν τὴν ἐξαχώριζε ἀπ' τοῦ χελιδονιοῦ. Τὶ νὰ σοῦ πῶ, παιδί μου, τοῦ εἶπε, πὲς πὼς τρελλάθηκα καὶ δὲ μπορούσα νὰ τὸ ἰδῶ, δὲ μπορούσα νὰ τ' ἀκούσω τὸ ἄπονο κι' ἀχάριστο παλιοπούλι ποῦ κελαδοῦσε χωρὶς τὴν Νίτσα μου, τὴν φιληνάδα τοῦ, κι' ἐπῆγα καὶ τοῦ χόλασα τὴν φωλιά μὴ τὴν ράβδο γιὰ νὰ φύγῃ, νὰ μὴν ξαναπατήσῃ στὸ σπῆμα μας, κι' ὄντας γκρεμίστηκε κάτω ἡ ἔρημη φωλιά, μοῦ θόλωσαν τὰ μάτια μου σὺν εἶδα μέσα στὰ γεμίσματα καὶ τὰ στρώματα τοῦ χελιδονιοῦ, τὸ μαρτίτσι τῆς ἀδελφῆς σου. Τὸ πῆρα στὸ χέρι μου, τὸ φίλησα καὶ σωριάστηκα.

— Τὴν ἔπιασε ἡ κατάρα τοῦ χελιδονιοῦ τῆς μάκω σᾶς, πετάγεται καὶ λέει ὁ μικρότερος ἀδερφός μου. Ἀκούς νὰ χιλάσῃ χελιδονοφωλιά!

— Σῶπα καὶ σύ, ρεβιθούλι! τοῦ λέει ἡ κυραμάνια μας. Ὑετὶ γίνεις κι' ὁλας ἄξιος νὰ δασκαλεύῃς. Ἀπὸ καλὸ τῆς τόκανε ἡ μάκω σᾶς;

— Πὲς μᾶς τώρα τὴν ἀλήθεια, κυραμάνια, τῆς φώναξε τότες ἡ μητέρα μας ἀπὸ πέρα, λὲς νὰ ἦταν τόσο εὐχαριστημένη ἡ πεθερά σου ἀπὸ τοὺς ζωντανούς, γιὰ νὰ κλαίῃ τόσο πολὺ τοὺς πεθαμένους;

— Θέλεις νὰ μὴ πειράξῃς, νύφη, τῆς ἀποκριθῆκε. Ὑετὶ τόσο καλὴ ἡ προσπεθερά σου κι' ἐγὼ τῆς πῆγαῖνα στὰ νερά τῆς ποῦ σκίζονταν γιὰ μένα, δὲν εἶχε ποῦ νὰ μὴ δαλῇ ἀπ' τὴν ἀγάπη τῆς. Μὰ τί νὰ τῆς ἔκανα; Δὲ μπορῶ νὰ τὴν ἐξαχάσω, μοῦ ἔλεγε, μὴ μοναχὴ τὴν εἶχα καὶ σωστὴ υψόφωλα τὴν ξεκίλησα τὸν ἴδιο πόνο ἔχω καὶ γιὰ σᾶς μὴ ποῦ δαχτυλὸ νὰ κόψῃς καὶ δὲ θὰ πονέσῃ;

— Καλὰ, μὰ γιατί τότε λένε, ὁ γυιὸς γαμπρός δὲ γίνεται κι' ἡ νύφη θυγατέρα;

— Τὴν ξαναεγγύει ἡ μητέρα μας. — Μπα! νὰ κατᾶπνε καλύτερα τὴν γλῶσσα τῆς αὐτὴ ἡ κολασμένη ψυχὴ ποῦ τὸ πρῶτόν της, τῆς ἀπολογιέται ἡ κυραμάνια αὐτὴ θὰ ἦταν καμμιὰ στοργή, καμμιὰ πικροσυκιὰ πεθερά, ἐγὼ τοῦτο ἡδὼρα ἀληθινὸ κι' αὐτὸ ξέρω: «Ὑετὶ κάνεις καὶ θὰ λάθῃς, ἡ καρδιά μὴ σὲ πονέσῃ. Μὴν ξετάξῃς πότερο. Ὑετὶ παραπάνω ἔχω ἐγὼ ἀπὸ σένα, αὐτὸ χωρὶς ἄλλο θὰ εἶχε κι' ἡ πεθερά μου ἀπὸ μένα. Νά, γι' αὐτὴ ἔδω τὴν γωνιά ἀγωνίζεσαι,

ΠΩΣ ΚΥΜΑΤΙΣΕ ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΟΥ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΗΜΑΙΑ

Στη χρονολογία χαρά που έ-
λοι μας νοιούμε με το γιορτασμό
της 21 Φλεβάρη ζωντανεύουν ά-
θελά μας με πολλή σαφήνεια και
ένταση μπροστά μας μερικές σκη-
νές και γεγονότα από τον πόλεμο
του 1912 - 13, ώστε μας φαίνεται
σάν να συνέβαιναν αυτά χτες μο-
νάχα κι' άς έχουν περάσει από τό-
τε τόσες δεκαετίες.

Πολλά και ποικίλα περιστατι-
κά θα μπορούσε κανένας να περι-
γράψει για την εποχή εκείνη. Σε-
χωρίζω απ' αυτά μερικά, που σχε-
τίζονται με την για πρώτη φορά
ύψωση της Ελληνικής Σημαίας
στο χωριό μας και τις πατριωτι-
κές εκδηλώσεις του πρώτου μου
δάσκαλου, όπως μπόρεσε και τις
έπιασε αυτές το παιδικό μου τότε
μυαλό και που παραμένουν για έ-
λη μου τη ζωή τόσο ζωηρές, ώστε
ποτέ δε θα λησμονηθούν.

Ήταν Σεπτέμβρης του 1912.
Ποιός αναβρασμός επικρατούσε
τότε στα Βαλκάνια γενικά και στο
τόπο μας ειδικότερα με την κή-
ρυξη του πολέμου και τι συνέβαι-
νε γύρω μου σχετικά με το μεγά-
λο αυτό θέμα «πόλεμος», δεν ήταν,
θέβαινα, δυνατό να τα νοιώσω και
να τα πιάσω όπως έπρεπε με το
παιδικό μου μυαλό των 7 χρόνων.
Έκείνο μόνο που θυμώμαι πολύ
καθαρά, γιατί μ' ενδιαφέρει έως
περισσότερα απ' όλα, γιατί θα πύ-
γαινα για πρώτη φορά στο σχο-
λείο, είναι: ότι είχαμε εκείνο το
Σεπτέμβρη για δάσκαλό μας το
Θωμά Πούσιο από το κοντινό χω-
ριό Καπέσοβο. Ο δάσκαλός μας
αυτός ήταν πολύ γέρος. Αν δεν
είχε περάσει τα 80 του χρόνια,
τουλάχιστο κάπου εκεί γύρω θα
βρίσκονταν. Αποτέλεσμα το έλο
του μια πολύ συμπαθητική γερον-
τική φυσιογνωμία. Τα ρυτιωμέ-
να μάγουλά του και η όλκαστρον,
χιονάντη, όχι μακριά, αλλά κάπως
ψαλιδισμένη γενειάδα του, τον πα-
ρουσίαζαν αγαθότατο άνθρωπο.

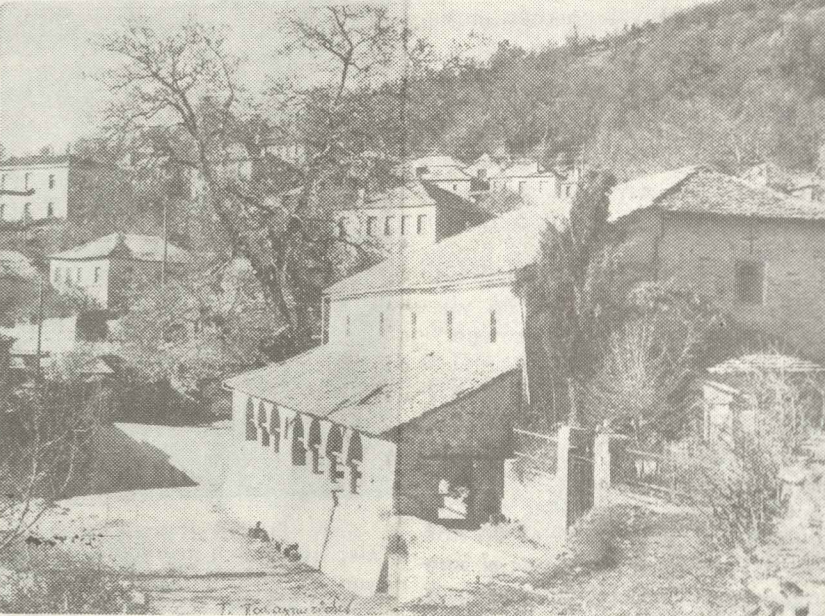
Νόμιζε κανένας πως είχε ξεκολλή-
σει κάποιος Άγιος από την άγιο-
γραφία της εκκλησίας μας. Μέτρι-
ος το ανάστημα, φορούσε τις καθη-
μερινές ένα κόκκινο φέσι, που ο
γύρος του στη βάση δεν μπορούσε
να διεκδικήσει άφογη καθαριότη-
τα φαινόμενο που ήταν συνηθισ-
τό τότε με τα φέσια. Τις Κυριακές
δὲ και τις γιορτές φορούσε πάντα
στην εκκλησία, ρεμπουμπλικό μαύ-
ρο ρη.

Δὲ θάρπεπε ο γέρο - δάσκαλος
να δουλεύει σ' αυτή την ηλικία.
Θάρπεπε να ήσυχάζει: πιά υστερα
από 60 και παραπάνω χρόνια δα-
σκαλικής δουλειάς. Μά τότε δεν

υπήρχαν συντάξεις και γεροντικές
ασφαλίσεις. Είχε κάνει ο μακαρί-
της Θωμάς Πούσιος το δάσκαλο,
πως έλοι οι της εποχής εκείνης
Ζαγορίσιοι δάσκαλοι σε πάρα πολ-
λά χωριά της Μακεδονίας, στη

ΚΩΣΤΑ Π. ΛΑΖΑΡΙΔΗ

Βόρεια Ήπειρο και Άλδανία,
καθώς και σε χωριά γύρω από τα
Γιάννινα και στο Καπέσοβο. Οι
σκληρές ανάγκες της διπλάτης
τόν υποχρέωναν να δουλεύει ακό-
μα. Δική του, θέβαινα, οικογένεια

Η Εκκλησία Κοιμήτη Θεοτόκου
που στο καμπαναριό της υψώθηκε η σημαία

δεν είχε, γιατί είχε μείνει ανύ-
παντρος από τις πολλές υποχρεώ-
σεις του. Συντηρούσε όμως και σ'
αυτή την ηλικία ακόμα χήρες ά-
νηψιές και ορφανά, που είχαν ά-
νάγκη από κάποια προστασία.
Απ' αυτόν εξαρτιόνταν κυριο-
κτικά η ζωή τους και η υπόστασή
τους. Ήταν ο μοναδικός τους προ-
στάτης.

Σε γενικές γραμμές αυτός ήταν
ο πρώτος μου δάσκαλος, ο Θωμάς
Πούσιος, όπως παράμεινε έντυπω-
μένος μέσα στο παιδικό μου το μυ-
αλό. Τα πόδια του δεν άρτεχαν
να περπατήσουν: κάθε μέρα στο
Καπέσοβο και γι' αυτό έμεινε σ'
ένα μικρό δωμάτιο του σχολείου
μας.

Όταν κηρύχτηκε επίσημα ο
πόλεμος (5 Οκτώβρη 1912) τα
γεγονότα άρχισαν να ξετυλίγον-
ται: το ένα υστερα από το άλλο με
πολύ γοργό ρυθμό. Ο ελληνικός
στρατός με την νικηφόρα του προ-
έλαση έλευθερώσε τη μια υστερα
από την άλλη πολλές ελληνικές
χώρες. Ο χαρακτήρας του γέρου

— δασκάλου μας από τον καιρό
που κηρύχτηκε ο πόλεμος μετα-
βλήθηκε ριζικά. Τόν είχε πιάσει
ένανς απεριόριστος ενθουσιασμός
για την έκβαση του πολέμου. Απ'
τις κινήσεις του, καθώς θυμώμαι
—σάν να τον βλέπω ακόμα μπρο-
στά μου— απ' τις εκφράσεις του,
απ' τη λάμψη των ματιών του, φα-
νερώνονταν η αίσιοδοξία του. Έ-
δειχνε πως μέσα του φλόγισε τέ-
τοια πατριωτική καρδιά, που ακό-
μα το τσούφι του λείπονταν να
πάει: στα χέρια του και να πάει
να πολεμήσει.

Δὲν περνούσε μέρα και δεν ε-
χανε ευκαιρία, κατά την οποία δι-
δάσκοντας στις μεγαλύτερες τά-
ξεις του σχολείου (είχε και την
μα από «Ελληνικό» τότε) Κύρου
Ανάσταση ή Κύρου Παϊδεία, ή σε
άλλες τάξεις ιστορία της Αρχαι-
ας Ελλάδας για τους Πέρσες,
που να μην καταλήγει σε συμπε-
ρασμα πατριωτικό και να συσχετι-
ζει τα λεγόμενά του με νεότερα
ιστορικά γεγονότα. Ήμεις τα μι-
κρά παρακολουθούσαμε με παρα-
ξενία, όσο μπορούσαμε να νοιώ-
σουμε κάτι απ' αυτά που έλεγε.
Πολλές φορές άνοιγε το συρτάρι,
από το τραπέζι του κι' έβερνε από
το βάθος του κάποια ιστορία της
Νεώτερης Ελλάδας. Απ' εκεί δι-
άβαζε περιεκτικές με διάφορα ιστο-
ρικά γεγονότα. Δὲν παράλειπε δὲ
στο τέλος συχνά να δείχνει σε έ-
λους μας, σηκώνοντας ψηλά το
δελτίο, και τα διάφορα ήρωικά
πρόσωπα που εικονίζονταν στο δι-
ελτίο (Κολοκοτρώνης, Αθανάσιος
Διάκος, Ανδρούτσος, Καραϊσκά-
κης κλπ). Κι' έμεις τα παιδιά—
άχ! πως το θυμώμαι αυτό— με
πόσο θαυμασμό βλέπαμε τις ήρωι-
κές αυτές μορφές! Τις περισσότε-
ρες φορές τα ζωγραφικά μάγουλα
του δασκάλου μας τάρβαναν και
μερικές σταγόνες δάκρυα.

Κάποτε σε τέτοιες περιπτώσεις,
αφού κοίταζε από το παράθυρο
έξω στο δρόμο, μιλώντας έκανε
να θρίσκει: κοντά στο σχολείο κα-
νένας Τούρκος στρατιώτης κι' ά-
φου θεοβαίνονταν καλά, πως δε
συνέβαινε κάτι τέτοιο, τότε με μια
γαλήνια, σιγανή, τρεμουλιαστή
φωνή, που έμοιαζε σάν μαγευτι-
κή θεία μελωδία, μας τραγουδού-
σε διάφορα πατριωτικά τραγού-
δια. Αληθινότητα έχουν μείνει σε
μένα κι' άς ήμουν τόσο μικρός:
μερικά απ' αυτά, όπως: «Ω λυ-
ρόν και κοπερόν σπαθί μου...»
«Μαύρο» είν' ή νόχτα στα θανά...»
«Εύπνια καίμενε μου ραγιά...».

Δὲν ήθελε να δώσει άφορμή
στους Τούρκους για φασαρίες. Δὲν
φοβόνταν, θέβαινα, τις συνέπειες:
για μια τέτοια πράξη, άλλ' ή λο-
γική επέβαλε να μη γίνει πρόκλη-
ση για τέτοια πράγματα. Αυτά
για τον έαυτο του δεν μπορούσε
να πούμε πως ήταν άμειρος άπ' α-
● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ 10η ΣΕΛ.

Τόν πόλεμο αυτό, τόν ζήσαμε έ-
μεις οι παλαιότεροι, παιδιά ακόμα
τότε.

Πρώι ήτανε, χεινοπωριάτικο. Στα
σκολάσματα ο Όκτώβρης.

Ξαφνικά, άντάριασε το χωριό,
απ' το ντουφεκίδι. Πρωτάκουστος
τούτος ο όρυμαγδός, για τους πιο
πολλούς, στο χωριό μας.

Λαχτάρισε ή ψυχή μας, απ' το
φόβο... και πουθενά να μάθουμε τι
είν' το κακό τούτο τ' άνεπάντεχο.

Η κα'υμένη ή μάνα μου, Θεός
σχωρέσ' την, άνοιξε ολόκρυφα το
παράθυρο κι' έμαθε. Κάποιος απ'
τη γειτονιά της φώναζε...

Είχαν έρθει οι Έλληνες. «Ήρθε το
Έλληνικό» όπως της είπε. Και το
ντουφεκίδι συνεχιζόταν και δυνάμω-
νε...

Πολεμούσαν οι Έλληνες απ' τα
γύρω παρακλήσια, είχαν κυκλώσει
το χωριό, κι' οι Τούρκοι απ' το κα-
μπαναριό, όπου είχαν κλειστεί.

Κι' ή μάνα μου κι' εγώ κυτάζαμε
κρυφά ένα γύρω, κι' είδε ή μάνα
μου... τι:

Τήν είδα που έκλαιγε, τήν έβλεπα,
τήν κυτάξα και δεν ήξερα, δεν κα-
ταλάβαινα, δε μπορούσα να νοιώσω
το γιατί.

Κι' ή μάνα μου έκλαινε, με το χέρι
της και μ'ούπε, κι' είδα κι' εγώ μα
δὲν ένοιωθα, δὲν είχα ξαναδεί, γιατί
ήμουνά μόνο εξη χρόνων. Τι ήταν;

Στο «κόνημα» στον Α' Όθωδρο
κυμάτιζε, όπως μ'ούπε ή μάνα μου,
ή σημαία μας ή άσπρογάλαξη, για
πρώτη φορά στο τόπο μας, στο χω-
ριό μας.

Σάν από ένστικτο, δὲν ξέρω, ε-
νοιώσα κάτι άκαθόριστο, σάν συγ-
κίνηση, σάν κάτι να μ' έπνιγε, δὲν
τα καλοθυμάμαι...

Είχε έρθει άντάρτικο σώμα και
πολεμούσε, με τους Τούρκους για
να μάς έλευθερώσει. Δὲν μπορούσα
να το καταλάβω αυτό, δὲν μπορού-
σα τότε να νοιώσω τι δά πει «να
μάς έλευθερώσει», ήμουνά τόσο μι-
κρός...

Κι' οι χωριανοί μας, ο Αρίστιπ-
πος Λιάπης, πρώτος με μια Έλλη-
νή σημαία, ποιός ξέρει που τήν εί-
χαν ως τότε κατακωνιασμένη, πήγαν
να τους χαιρετήσουν, στον Α'.
Όθωδρο, σά σταμάτησε ξαφνικά το
ντουφεκίδι.

Οι Τζιανταρμάδες συνθηκολόγη-
σαν, βήγαν απ' το καμπαναριό με
τα όπλα τους, και φύγανε για τα
Γιάννινα... Καί το χωριό μας έλευ-
θερώθηκε...

Όμως, από φόβο μή ξανάρθουν
οι Τούρκοι έλοι άντρες και γυναίκες,
βγήκαμε έξω από το χωριό, στο
«Χάβο» στη Μπούφα, στον «Κο-
ζικό» στον «Αγιάννη».

Ήταν μαζί μας, θυμάμαι, κι' ή
Λιούτφου, ή γυναίκα του «Κιατίπ»
του Τούρκου γραμματικού στο
«Μουντερλικό». Όμως κανένας δὲν

Τό Ζαγόρι στόν πόλεμο του 1912

της είπε μικρό λόγο, κανένας δὲν
της φέρθηκε άσχημα. Τήν είχαμε σά
δική μας, σάν όμόθησκη, σά χωρι-
ανή μας. Έκαστε όλη τη μέρα μαζί
μας και μάς είχε τόσο έμπιστοσύνη
κι' ένοιωθε τόσο σιγουριά... Μείνα-
με όλη τη μέρα έξω. Το βράδυ, ή
μάνα μου εγώ και μερικοί άλλοι, απ'
το σόι μας, κοιμηθήκαμε στο σπίτι
του Κανιοπά, που ήταν στην άκρη
στο χωριό, και τα χαράματα φύγα-
με για το Βραδέτο, για μεγαλύτερη
ασφάλεια. Άλλοι χωριανοί φύγανε
για τη Λάιστα, τη Βορούσα, το Βό-
λο κι' άλλοι γι' άλλοι, σάν από δι-
αίσθηση, για να κρυφτούμε... Μερι-
κοί έφυγαν για το Έλληνικό...

Λέγανε τότε στο χωριό, μά το
θεωρώ άπίστευτο τούτο, πως μερι-
κοί φεύγοντας άφήσανε, στα σπίτια
τους, άναμμένες τις λάμπες, για να
μη προδώσουν τήν άναχώρησή
των...

Και ξαναγύρισαν οι Τούρκοι με
το Σαντίκ. Και ρήμαξαν το χωριό.
Βλέπαμε από το «Μεσολούρι» του
Βραδέτου, που περνούσαν έξω απ'
το Καπέσοβο, τα φορτώματα οι
Άρβανήτες, από το «πλάτσικο» του
χωριού μας, κατοσταριές φορτώμα-
τα, περνούσαν, για τήν Άρβανιτιά
και τα Γιάννινα, με το βίος μας, κι'
οι μεγάλοι μα κι' έμεις τα μικρά θρη-
νούσαμε, για τήν καταστροφή.

Κι' οι καπνοί, απ' τα σπίτια που
καίονταν, κατάμαυροι άνέβαιναν
στον ούρανό... Κι' έμεις, από το
«Μεσολούρι» βλέπαμε και κλαίγαμε
για το χαλασμό του χωριού μας.

Μείναμε στο Βραδέτο άρκετες μέ-
ρες. Υποφέραμε, μάς έλειπαν πολλά
κι' ίσως και το άρκετό ψωμί ακόμα,
και το φαγητό...

Και μία μέρα... «Τούρκοι έρχον-
ται» φώναζε κάποιος, Και πανικόβλη-
τοι τρυπούσαμε σε κάτι σπηλιές κα-
τά το Βήκο.

Μικρά παιδιά είμαστε, λαχταρού-
σαμε από το φόβο, παίνουσαμε, δι-
ψούσαμε, κι' ή μάνα μου ή κακο-
μοίρα, για να μ'ε λαρώσει, έζηψε
βρεγμένα «μούσκλη, (βρύα) σ' ένα
πιάτο, στράγγιζε το λίγο θολό νε-
ράκι, με το μαντήλι της κι' ήπια...
Πώς τα θυμάμαι...».

Και μετά από πολλές μέρες γυρί-
σαμε στο χωριό μας, μά πάλι με το
φόβο, στην καρδιά, μη ξανάρθουν
οι Τούρκοι.

Έρμηιά, απόλυτη δήωση, καμένα
άρχοντικά, καταστροφή, να τι βρή-
καμε. Στο καμένο και δημμένο άπ'
τους Άρβανίτες χωριό μας, δε βρή-
καμε ούτε κουτάλι για φαγητό. Ο
πόλεμος του 1912 μάς στοίχισε πά-
ρα πολύ, τόσο σε ανθρώπινα θύμα-

τα όσο και σε υλικές ζημιές. Κι' ακό-
μα από τότε άρχισε, με πιο γρήγο-
ρο ρυθμό ή έρήμωση.

Κι' ο πόλεμος συνεχιζόταν στο
Μπιζάνι τ' άκαταμάχητο...

Τις νύχτες βλέπαμε, πάνω από το
Μιτακέλι, τις άναλαμπές απ' τις έ-
κρηξεις των όβιδων του πυροβολι-
κού...

Και περιμέναμε καιρό ως που ήρ-
θε ή λευτεριά...

Κι' ήρθε στο χωριό μας ή Έλλη-
νική Άστυνομία, ο Ένωμοτάρχης
Πουλόπουλος και ο Υπενωματάρ-
χης Μπαζίνας και χωροφύλακες έφθα-
σε εις Τσεπέλοβον, τήν πρωτεύου-
σαν του Ζαγορίου, ένθα υπήρχον πε-
ρί τους 45 χωροφύλακες (τζιανταρ-
μάδες) και ο Μοδής μετά τινων
χαρμίων. Πολιορκείται το Τσεπέλο-
βον και συμπλοκή έλαβεν χώραν.

των Τούρκων κλεισμένων εις το Κα-
μπαναριό και το «Χουκεμάτ» (διοι-
κητήριο). Οι Τούρκοι προέβαλλον
όρους συνθηκολόγησεως και άνεχώ-
ρησαν εις Ιωάννινα και ούτω έλυ-
θη ή πολιορκία.

Ο Καραγιώργος της 18)31 Όκτω-
βρίου άνύψωσε τήν ιεράν του Σταυ-
ρού σημαία, μετά δε τήν λαμπράν
δοξολογία και τήν κηδείαν του ή-
ρωος Κων)νου Κέντρου... και ο Πέ-
τρος Βορόπουλος συνεχιζει: ...«οι
Τούρκοι έφυγαν από το Τσεπέλοβον
και ειδοποίησαν σχετικώς τα Ιωάν-
νινα. Καί ιδού, άποστέλλεται τήν 27η
Όκτωβρίου εξ Ιωαννίνων ο Σαντίη
«μουλιαζήμης» της Χωροφυλακής, ο
στις επί κεφαλής 300 Τουρκαλβανών,
παρακολουθούμενος δὲ και υπό του
Νουρή και Μουχτάρ και άλλων τε-
ράτων, οδεύει προς άνακατάληψιν
του Τσεπέλοβου.

Διαλύεται το σώμα του Καρα-
γιώργου και τρέπεται εις φυγήν, μόλις
άνασταβέν μετά δύο ήμέρας, εις
Δραγάριον.

Ο Σαντίη μετά τήν άποσύμβασιν
του σώματος Καραγιώργου εισέρχε-
ται έφιππος εις Τσεπέλοβον. Προ-
βαίνει όλοκλήρως εις λεηλασία, δι-
αρπαγός, έμρηψιμός... Καί συνεχι-
ζει: «κυρόλγια χρυσά, κοσμήματα
άξια, άντικείμενα πολυτελείας, έπι-
πλα άρχοντικά, 48 ραπομηχανές,
φορέματα μετάξινα γυναικεία, ένδυ-
μασίας άνδρών και έν γένει πάν τι
μαφές όπερ προσέπιπτεν, εις τους
άγριους του Σαντίη και τών περι
αυτόν, όφθαλμούς».

«Μετά από λίγες μέρες, αφού άνυ
διοργανώθηκε το σώμα του Καρα-
γιώργου, γράφει ο Ήλιος Οικονομό-
πουλος, βοηθούμενος από άρκετούς
Τσεπελοβίτας και ένισχυθέν από τόν
Τσιουκαντάναν και τόν καπετάν Νών

ΠΩΣ ΚΥΜΑΤΙΣΕ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΗΜΑΙΑ

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠ' ΤΗΝ 8η ΣΕΛ.

τέτοια περιστατικά. Κάποτε, όταν υπηγετοσε στη Μακεδονία, είχε ανακατευθεί σε μία πατριωτική οργάνωση, που προδόθηκε αυτή απ' τούς Βούλγαρους. Έτσι κι ὁ Θωμάς Πούσιος πέρασε τότε μαζί με άλλους Έλληνες μία ὄχι μικρή περιπέτεια απ' αυτή τὴν αἰτία. Εἶχε μείνει κάμποσους μῆνες ὑπόδικος στὶς φυλακὲς τῆς Θεσσαλονίκης.

«Παιδιά μου!» ἔλεγε πάντοτε με συγκίνηση. Δὲ θέλω τίποτε ἄλλο σ' αὐτὸν τὸν κόσμο. Μόνο θέλω νὰ ζήσω γιὰ νὰ δοκιμάσω τὴ χαρὰ τῆς λευτεριάς. Αὐτὸ εἶναι τὸ μοναδικό μου ὄνειρο. Ὅσο πεθάνω κατόπι. Θὰ πεθάνω εὐχαρίστημένος...».

Κάθε μέρα, όταν τελείωναν τὰ ἀπογευματινὰ μαθήματα καὶ τὸ ἐπόμενον ὁ καιρὸς, δηλ. ἂν δὲν ἔβρεχε ἢ δὲ χιόνιζε, παρ' ὅλο τὸ κρύο, ποὺ ἔκανε, ἔδιναν πολλές φορές πέρα ἀπὸ τὸ χωριὸ σὲ μιὰ τοποθεσία — «Αἰ - Γιάννης λέγεται» — ἀπ' ὅπου περνοῦσαν ὅσοι ἔρχονταν ἀπὸ τὰ Γιάννινα κι' ἦταν ἀπ' τὰ βορεινότερα χωριά ἀπὸ τὸ δικό μας (Καπέσοβο, Βραδέτι, Τσεπέλοβο ἢ Σακυνέλι) καὶ ρωτοῦσε νὰ μάθει νεότερα ἀπὸ τὸν πόλεμο. Πάντοτε καρτεροῦσε, καθὼς ἔλεγε ν' ἀκούσει τὸν «καλὸ λόγο».

Κάποτε ὅμως τελείωσαν τὰ φέματα. Ἦρθε ἡ μέρα ἡ ποθητή. Τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου εἶχε φτάσει. Ἦταν μέρα Πέμπτη, 21 Φλεβδόση. Ἡ αἴθουσα στὸ παλιὸ μας σχολεῖο, ποὺ τώρα εἶναι τὸ Κοινιστικὸ Γραφεῖο, ἦταν ἡλιόλουστη. Κάποιοι περαστικοὶ ἀπὸ κάποιο χωριὸ (Καπέσοβο ἢ Τσεπέλοβο) ἀνέδραξαν στὸ σχολεῖο μας καὶ μπαίνουντες στὴν αἴθουσά μας φώναζε: «Ἐπεσα» τὰ Γιάννινα!». Στὸ ἄκουσμα αὐτῶν τῶν λέξεων ἀστράψαν με μὴ ἂς τὰ μάτια τοῦ γέροντος Πούσιου. Ἐξάλλος ἀπὸ τὴν χαρὰ του σπρώχθηκε ἀπὸ τὸ καθισμά του (βασικαλοκαθέδρα). Φύλησε τὸν ἄνθρωπο ποὺ ἔφερε τὴν εἰδηση καὶ ἄρχισε νὰ κλαίει. «Ἐκλαίει σὰ μικρὸ παιδί. Ποιὸς ἔφερε τίνος εἰδους συναισθημάτων πλημμύρισαν ἐκείνη τὴν ὥρα τὴν ψυχὴ του. Μάλιστα ἔφυγε ὁ ξένος, σφογγίζοντας πάντα τὰ δάκρυά του, ἄρχισε νὰ μᾶς μιλάει ἀρκετὴ ὥρα. Ἡ ἔκπληξη τοῦ κόβονταν ἀπὸ λυγμούς, λυγμούς χαρὰς, λυγμούς συγκίνησης.

«Παιδιά μου!» ἄρχισε νὰ μᾶς λέει, «τούτην τὴν εὐλογημένη ὥρα τὴν καρτεροῦσαν ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια τώρα ἡμεῖς οἱ σκληροὶ ὡμένοι Έλληνες...». Εἶπε πολλά. Εἰπεγὰ τὴν πατρίδα μας, γιὰ

τοὺς βασιλᾶδες μας, γιὰ τὸ στρατό μας. Ἐκλείσε δὲ τὴν ὁμιλία του με τὰ: «Νὺν ἀπολύεις τὸν δούλον σου Δέσποτα» ὅπως εἶχε πεῖ ὁ γέρο Συμεὼν, ὅταν δέχτηκε στὴν ἀγκαλιά του τὸ Χριστό.

Ἐστειλε ἁμέσως κατόπι ἕνα μεγάλο παιδί καὶ χτύπησε τὴν καμπάνα γιὰ νὰ μάθει ὅλο τὸ χωριό. Ἐστειλε κατόπι καὶ φώναξε κάποιον ἀπὸ τὸ χωριὸ ποὺ ἔκανε τὸν καντηλιανόφτη στὴν ἐκκλησιὰ γιὰ νὰ ὑψώσουν στὸ καμπαναριὸ μιὰ «Ἑλληνικὴ Σημαία». Πότε τὴν εἶχε ἔτοιμάσει καὶ ποῦ τὴν εἶχε κρυμμένη; Ἦταν σημαία τῆς ξηρᾶς καὶ ὄχι τοῦ ναυτικοῦ. Ἦταν ζωγραφισμένη με μπλε χρώμα λαδομπογιάς. Κατόπι μαθεύτηκε πὺς εἶχε πάρει ἀπὸ καιρὸ ἄσπρο πανί καὶ τὴν ἔδωκε στὸν Ἀντρέα Ζωγράφου (καθαντὴ) ποὺ ἦταν ἀπὸ τῆς Χιονιάδες καὶ χρωμάτισε τὸ σταυρό. Πάντως ὡς τότε ὁ δάσκαλός μας δὲν εἶχε πεῖ σὲ κανέναν τίποτε.

Ἐτσι χάρη στὸ γέρο δάσκαλό μας ὁ γλυκὸς ἀέρας τῆς λευτεριάς ξεχύθηκε με μιὰς γιὰ νὰ δροσίσει τὴν περιοχὴ μας. Δὲν πέρασαν λίγα λεπτά τῆς ὥρας καὶ ἔγερναν οἱ γυναῖκες τοῦ ὅχι τοῦ ἄνδρα φωνάζοντας καὶ νὰ καμαρώσουν τὸ κυμάτισμα τῆς γαλανόλευκης, τὴ στιγμὴ, ποὺ ἀκόμα δὲν εἶχαν ἀποτραπῇ καλὰ καλὰ τὰ Τούρκικα στρατεύματα ἀπὸ τὰ χωριά μας. Γιὰ πολὺν καιρὸ, θυμώμαι, στὸ καμπαναριὸ τοῦ χωριοῦ μας κυμάτιζε ἡ σημαία τοῦ Θωμᾶ Πούσιου, τοῦ Καπέσοβιτη γέροντος δάσκαλου. Ποῦ πὺς ἀργότερα ἔφυγαν αὐτὴ καὶ ἡ κοινότητα ἄλλη σημαία (τῆς θάλασσας) πὺς μεγάλη καὶ πὺς ἐπίσημη, μὰ ραμμένη σὲ μηχανὴ οἱ γαλάζιες λωρίδες καὶ ὁ σταυρός.

Τὴν ἄλλη μέρα, καθὼς καὶ τῆς ἄλλης, δὲν ἐπόμενος ἀπ' αὐτὴ, δὲν λειτουργοῦσε τὸ σχολεῖο μας. Ὁ δάσκαλός μας τὸ εἶχε σκάσει. Εἶχε πᾶει περὶ ὅτις ἀπέχον τὰ Γιάννινα ἀπὸ τὸ χωριὸ μας 8 ὥρες. Πῆγε νὰ ἰδεῖ, καθὼς εἶπε, καὶ νὰ καμαρώσει τὸν Ἑλληνικὸ Στρατό μας. Με τὸ γυρίματό του ἀπὸ τὰ Γιάννινα, φοροῦσε πᾶν ἕνα κασκέτο σὲ ἀντικατάσταση τοῦ φεσιού του. Ἐτσι ἄλλως τε ἔκαναν ὅλοι οἱ χωριανοὶ μας τότε. Ὅταν ὕστερα ἀπὸ λίγον καιρὸ πέρασαν ἀπὸ τὸ χωριὸ μας οἱ πρώτοι «Ἑλληνες στρατιῶτες, τοὺς φύλησε καὶ τοὺς ἀγκάλιασε ὅλους με τὴ σειρά, σὺν τὸν τοῦ εἶχε ὅλους δικὰ του παιδιά. Μάλιστα ἔλυνε τὸν «Μεσοχώρι» τοῦ χωριοῦ, ὅπου εἶχαν μαζευτεῖ καὶ ὅλοι οἱ κάτοικοι γιὰ νὰ δεχτοῦν

Ἡ Πρωτομαγιά

● ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠ' ΤΗΝ 6η ΣΕΛ.

λάκκια. Καὶ γι' αὐτὸ ξεφωνίζει ἀπὸ τὸ κακό του ποῦ τὰ νιώθει νησιτικά. Ἀπὸ μένα δὲ φοβάται, γιατί θλίπει πὺς εἶμαι καὶ γὼ γονιὸς σὺν αὐτὸ καὶ ξέρω τί πόνο ἔχουν τὰ παιδιά: θὰ καταλαβαίνω πὺς δὲ θὰ μ' ἀφήσει ποτὲ ἡ καρδιά μου νὰ τοῦ πειράξω τ' ἀγαπημένα του» σὲ σὰς ὅμως δὲν ἐμπιστεύεται.

Καὶ τώρα ποῦ σὰς τὸ μαρτύρησα, μᾶς λέει, νὰ μὴν πειράξω κανέναν τὴ φωλιά του γιατί θὰ γίνουμε ἀπὸ δυὸ χωριά. Ἀγκαλιὰ δὲν πιστεύω νὰ βρεθῇ κανένα ἀπὸ σὰς τόσο ἀσπλάχνο καὶ κακόψυχο νὰ κάνῃ τέτοιο κακό.

Ἐλάτε λοιπὸν νὰ πᾶμε πέρα γιὰ νὰ τ' ἀφήσουμε ἡσυχο, ἀφοῦ πεινοῦν τὰ παιδιά του. Γιὰ συλλογιστῆτε, νὰ πεινοῦσατε καὶ οἱ σεις, καὶ νὰ μὴ μποροῦσα νὰ σὰς φέρω ψωμί!

— Εἶδες ἐκεῖ! μᾶς λέει λαχταριστὰ ὁ μεγάλος μου ἀδερφός. Λησμονῆσα νὰ κρεμάσω στὴν δξώθουρα τὸ στεφάνι με λουλούδια! Θὰ μοῦ κρέμασαν τὰ γειτονόπουλα τώρα γαϊδουράγκαθα στὴ θύρα, σὰ δὲν ἦδραν λουλούδια!

— Καλὸ ξημέρωμα! τοῦ ἀπαντᾷ ἡ μητέρα μας: πῆγα μοναχὴ μου πρώτ πρώτ καὶ τὸ κρέμασα. Ἄν καρτεροῦσα νὰ τὸ κρεμάσης ἐσὺ τὴν ὥρα ποὺ ξύπνησες, θὰ μαζεύαμε τὰ γαϊδουράγκαθα με τὰ σακκιά ἀπὸ τὴ θύρα μας!

1) Μὲ τοὺς κίτρινους ὁ κοῦκος. Τὴν ἀνοιξὴ ποὺ ἔρχονται τὰ χαλιδόνια καὶ οἱ κοῦκοι, καὶ θὰ φᾶν τὰ παιδιά τὰ πρώτ πρωτὸ ἔρθον ἀπ' τὸ σπίτι τους γιὰ νὰ μὴν τὰ τοκίσῃ ὁ κοῦκος ἢ τὰ χαλιδόνια ἅμα τὰ πρωτοῦδον ἢ τὸν πρωτακούσιν. Ἄν βρεθῶν νησιτικά, τὸ ἔχουν σὲ κακὸ πὺς θ' ἀρρωστήσουν, γι' αὐτὸ ὅταν ἔρχονται χορτασμένα γιὰ νὰ τοκίσουν αὐτὰ τὸν κοῦκο καὶ ὄχι ὁ κοῦκος αὐτὰ.

2) Σταφύλια τοῦ κοῦκου. Ἐνα μικρὸ ἄγριο λουλούδι, ἀπ' τὸ ἴδιο γένος με τὸ σαλέπι, ποὺ πρὶν ἀνοίξῃ καλὰ μοιάζει σὰ σταφύλι με τῆς μικρὲς τοῦ βαθυκόλλης ρόγες μαζωμένες γύρω - γύρω στὸ καλᾶμι. Φυτρώνει ἅμα ἔρχονται οἱ κοῦκοι, γι' αὐτὸ τὸ λέν σταφύλι τοῦ κοῦκου. Εἶναι καὶ ἕνα ἄλλο χορτάκι ποὺ μοιάζει σὺν πράσο καὶ τὸ λέν πράσο τοῦ κοῦκου.

3) Γαϊδουράγκαθα. Ὅποιοι δὲν ἔμπνευαν τὴν Πρωτομαγιά χαρῶντας γιὰ νὰ φέρῃ λουλούδια ἀπ' τὸ θοῦνδ στὸ σπίτι του καὶ τὰ κρεμάσῃ γιὰ δειγμὰ στὶς κρινέλες τῆς ἐξώθυρας τῆς αὐλῆς του, θὰ πῇ πὺς κοιμάται σὺν τὸ γαϊδούρι, καὶ γι' αὐτὸ οἱ γειτόνοι του στολίζουν τὴν ἐξώθυρά του με γαϊδουράγκαθα!

τὸν Ἑλληνικὸ Στρατό. Ὅλοι τότε, πολῖτες καὶ στρατιῶτες δάκρυσαν ἀπὸ τὰ πατριωτικὰ λόγια. Χόρεψε μάλιστα κι' αὐτός, παρ' ὅτι τὰ γηρατειά του, με τοὺς στρατιῶτες. Ἐκείνη τὴ χρονιά δὲν παρέλειψε νὰ μᾶς μάθει νὰ τραγουδοῦμε ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα τραγούδια καὶ τὸ νέο τραγούδι: «Τὰ πήραμε τὰ Γιάννινα...».

Ἀλλῃ χρονιά δὲν ὑπηρέτησε δάσκαλος στὸ χωριὸ μας ὁ Θωμάς ὁ Πούσιος ἀπὸ τὸ Καπέσοβο. Διορίστηκε ἄλλος δάσκαλος. Ἀλλὰ δὲν πρόκανε νὰ ζήσει πολλὰ ἔλλα χρόνια. Σὺν γ' ἄκουσε ὁ Θεὸς τὴν προσευχὴ του. Πέθανε στὰ 1914. Πέθανε ὅμως χρονοῦμενος κι' εὐτυχισμένος, γιατί εἶδε τὴν πατρίδα μας ἐλεύθερη. Χάρηκε τὸν Ἑλληνικὸ Στρατό. Χαϊδεύτηκε ἀπὸ τὸ μυρομένο ἄγερὶ τῆς Ἑλληνικῆς Σημαίας, ποὺ περιφάνη κυμάτιζε σὲ κάστρα, σὲ σχολεία, σ' ἐκκλησιὰς καὶ σὲ καμπαναριά.

(Ἀπὸ τὴ συλλογὴ μου «Παιδικὲς ἀναμνήσεις»)

Ἡ σημερινή κατάσταση τοῦ Ζαγοριοῦ

(Αἷτια: Ὁργάνωση καὶ λειτουργία τῆς Ζαγορισιακῆς πολιτείας)

Τώρα τ' ἀμπελὶ ἔγιναν λόγγοι καὶ ροιμῖνα, χάθηκαν οἱ φωνές τοῦ κόσμου ποὺ γέμιζαν τῆς λαγαρίας καὶ τὰ φεράγγια, κι' ἀντιλαμβάνω τὴν χαρὰ στὰ τετραπέρατα.

Τὸ νερὸ ἔξελυνε τὰ καρπερὰ χωράφια, ἔξελυναν οἱ κερασσιές π' ἀνθίζανε τὴν Ἀνοιξὴ στοῦ ἀμπελιοῦ τὴν ὥρη.

Ἡ κοπὴ δὲν βγαίνει στὴν βοσκὴ καὶ δὲν γυρίζει με τὸ δασύλεμα τοῦ ἡλίου σὺν κάποτε, κι' ἀχολογοῦσε τὸ χωριὸ ἀπ' τὰ κυροκοῦδονα, καθὼς τὰ γίδια κυροασμένα ἀπ' τὸ γάλα ποὺ γέμιζε τὰ μαστάρια τοὺς ἔπαιρναν τὸ δρόμο τοῦ γυρισμοῦ.

Τώρα ὅσοι μείνανε ζοῦνε με ἕνα ὄνειρο νὰ φύγουν νὰ ζήσουν στὴν πόλη, σὺν νηπιγμένον ἀπὸ ἕναν ἄδικο ἔχθρο, σὺν πρόσφυγες, κουβαλόντας στὴν ἄχρη τους τ' ἀπομεινάρια μιᾶς ἱστορίας ποὺ χάνεται σὸ βάθος τὸν αἰῶνα, γιὰ νὰ τὰ τινάξουν σιγὰ σιγὰ στοὺς δρόμους τῆς οὐκονισμένης πολιτείας.

Ἦταν μιὰ φορὰ κι' ἕνα καιρὸ οἱ δρόμοι γεμάτοι κόσμο, τ' ἀρχοντικά ποὺ ὑψώνονταν μπροστὰ στὸν ἡλιο γεμάτα ζοῆ.

Ἦταν οἱ ἐκκλησιὲς οἱ κοντυλογραμμένες, κυφίλες πνευματικῆς καὶ συλλογικῆς ζωῆς ποὺ στὰ χαγιάτια μάς εἶχαν τὸ λαὸ γιὰ νὰ λύσει τὰ προβλήματα τοῦ τόπου, σὺν ἄλλῃ ἐκκλησίᾳ τοῦ Δήμου.

Κάθε πρῶτὸ τοῦ καμπαναρίου ξητινοῦ σὲ τὸν παιδόκομο καὶ τὸν συγκέντρωνε στὶς αὐλὲς τῶν σχολείων, πολὺθοο μελίσσι καὶ τοῖμας τοὺς ἀβριανούς δασκάλους τοῦ Γένους μας, ποὺ θὰ ἐκπαίδευαν τὸν πολυπαθὸ Ἑλληνισμό.

Τώρα ἀδικοὶ οἱ δρόμοι, τ' ἀρχοντικά ἄλλα ἐρείπια, κι' ἄλλα καταρρέουν σιγὰ σιγὰ, μπροστὰ σ' ἀδιάφορα μάτια τῶν ἐπιγόνων.

Οἱ ἐκκλησιὲς εἶναι ἀδικοὶ καὶ τῆς γεμίζουν μόνο τὰ μάτια τῶν ἁγίων, ποὺ ἀδικοὶ προσμένουν τοὺς προσκυνητές.

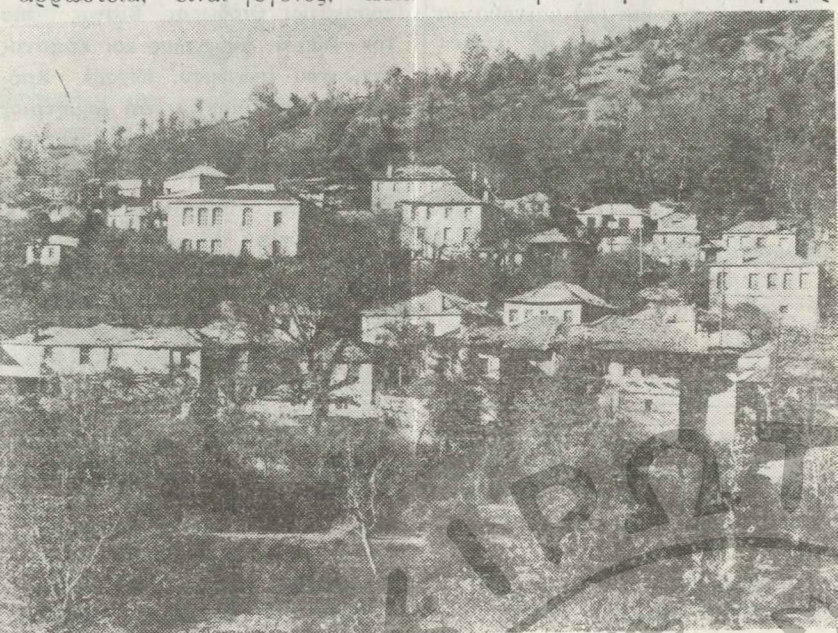
Οἱ γέροντες δὲν μείνανε ἀγοσθήνουν κάτω ἀπὸ τὸ βάρος ποὺ τοὺς κληρονόμησε τὸ παρελθόν.

Οἱ νέοι ἀπὸ τὴν ἱστορία κράτησαν μόνο τὸ ὄνομα καὶ τὸ περιδιαβάσαν στὶς συγκεντρώσεις καὶ τὰ σαλόνια τῆς πολιτείας, σὺν τίτλο ξεπεσμένων ἡγεμόνων καὶ τὰ σχολεῖα μόνον κλειστά καὶ τὰ χωριά μόνον βουθὰ καὶ ἀδικοὶ προσμένουν τὸ γέρι τοῦ δασκάλου ν' ἀνοίξῃ τῆς κλειδαμῆς τῆς σκουριασμένης ἀπὸ τὸ χρόνο.

Ὅταν πιάσει τὸ καλοκαίρι καὶ ὁ ἡλιος δαγκώνει καὶ ἡ αἰθαλομίχλη ἀπλώνει τὴ θανατηφόρα σκιά της καὶ ἡ δυσσοιὰ ἀπὸ τὰ καυσαεῖα καὶ τῆς χαλδύσε σφιγμένη τὸ λαμὸ, θυμούνται μερικὸ πὺς κάποιον ὑπάρχει νὰ στογγιῇ ἀγκαλιὰ ποὺ μένει πάντα ἀνοιχτὴ καὶ τοὺς περιμένει καὶ τότε παίρνουν τὸ δρόμο

μοῦ τοῦ γυρισμοῦ, τῆς ἐπιστροφῆς στὴ γῆ τῶν πατέρων τους.

Μὰ πόσοι θὰ τιμοῦσαν τὴν πατριὰ γῆ, ἂν οἱ συνθήκες στὶς πόλεις δὲν γινόταν ἀφόρητες; Καὶ διὸς ἐκείνοι ποὺ ἀκόμα ζοῦν στὰ εὐλογημένα χωριά τοὺς καρτεροῦν καὶ τοὺς δέχονται με ἀμειψιὰ τὴν χαρὰ, ἔστω γιὰ τὸ λίγο αὐτὸ χρονικὸ διάστημα, χωρὶς καμιά μνησικακία ποὺ τοὺς ἐγκατέλειψαν γιὰ τὴν καταλαβαίνουν τοὺς λόγους ποὺ τοὺς ἀνάγκασαν νὰ ξεριζωτοῦν. Θὰ πείτε, ἀπὸ τὰ παλιά τὰ χρόνια ἡ ξεριζωτὴ ἦταν ἡ μόνιμη ἀρρώστεια, εἶναι γεγονόσ, ἀλλὰ

ἀπὸ τὴν ἄλλη ἦταν πηγὴ ζωῆς, ὁλικῆς καὶ πνευματικῆς γιὰ τὰ Ζαγοροχώρια, τὴν Ἠπειρὸ καὶ τὸν Ἑλληνισμό.

Ἦταν ὅμως μιὰ διαφορὰ με τὸν σημερινὸ ξεσπασμό. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ὅπου καὶ νὰ πῆγαμε ὁ Ζαγορίσιος θεωροῦσε τὸν ἑαυτὸ του ξένο καὶ ζοῦσε με τὸ ὄνειρο τοῦ γυρισμοῦ.

Κανένας δὲν ἄφηνε τὸ πατρίο σπίτι νὰ γίνῃ ἐρείπιο, οὔτε τὸν τόπο ποὺ γεννήθηκε νὰ σπάζῃ. Ἡ γυναῖκα του καὶ τὰ παιδιά του τὸν περιέμεναν καὶ διὰν ἔπαινε ἡ εὐλογημένη μέρα τοῦ γυρισμοῦ, ἔβγαζαν σὲ ξάγναντο, καὶ με τὰ μάτια γεμάτα λαχτάρια περιέμεναν νὰ δοῦν τοὺς ξενητεμένους νὰ προσβάλλουν σὲ κάποια στοργὴ τῆς σκάλας καὶ νὰ τρεῖξουν νὰ τοὺς σφιξοῦν στὴν ἀγκαλιά τους, δρόχοντας με δάκρυα γοῶν.

Καὶ λαλοῦσαν τὰ δογὰνα καὶ στὴ νόταν τρικουβερτο γλέντι στὸ μεσογὸ καὶ τὸν ἀλόνδριο πλάτανο, γιορτάζοντας τὴν εὐλογημένη ὥρα τοῦ γυρισμοῦ.

Ἐκείνη ἡ ἐποχὴ διὸς χάθηκε παντοεινὰ. Τὰ σπῖτια ῥήμαξαν καὶ ὅσα στέκονται ἀκόμα ὄρθια ντῶθηκαν με τῆς ἀράχνης τὸν ιστὸ καὶ τὰ τεῖχη μένουν σθησιμένα καὶ οἱ αὐλὲς χορταριασμένες.

Κι' διὸς δὲν εἶναι φτωχοὶ οἱ σημερινοὶ Ζαγορίσιοι ποὺ σέρνουν στὶς ἄχαρες πολιτείες τὰ θημάτα τους καὶ προτιμοῦν νὰ χτσοῦν τῆς βίλλες τους στὴν Πάρνηθα στὴν Ἑλλάδῃ ἢ ὁπουδήποτε ἄλλου, παρὰ στὸν τόπο ποὺ γεννήθηκαν, λὲς καὶ ὑπάρχει ἄλλου ὁμορφότερος κόσμος.

Αὐτὴ εἶναι ἡ κατάστασή σημεῖρα

ζοῦν ὅλα τὰ Ἑλληνόπουλα παρὰ στὸν τόπο τους.

Ἐξάσσε ὅτι τὸ Ζαγόρι ἔγινε σχολεῖο ὅλης τῆς Ἑλλάδας καὶ ἀπὸ τὰ Τυπογραφεῖα του ποὺ λειτουργοῦσαν στὴν Βενετία, χιλιάδες ἀντίτυπα κυκλοφοροῦσαν σ' ὅλο τὸν ὑπόδουλο Ἑλληνισμό καὶ διέδιδαν τῆς νέας γενιᾶς καὶ προετοίμαζαν τὸ γένος γιὰ τὸν μεγάλο ξεσπασμό.

Ἡ πολιτεία ἔχασσε τὰ πάντα, ἀκόμα καὶ τὴν σιμητοχὴ τοῦ λαοῦ τοῦ Ζαγοριοῦ σὺν ἄγωνα τοῦ 40 καὶ τὴν ἀντίστασι.

Ἀντὶ δηλαδὴ νὰ ἐπουλώσει τῆς Τοῦ κ. ΣΠ. ΒΑΚΑΜΗ

πληγὲς ποὺ δημιούργησαν οἱ πόλεμοι, οἱ ληστείες, οἱ μεταβολὲς στὸ ἐξωτερικὸ καὶ ἄλλοι ἐνδογενεῖς παράγοντες καὶ νὰ σταματήσῃ τὴν κατάρευση, με τὰ μέτρα ποὺ ἔλαβε βοήθησε στὴν ἐρήμωση τῆς περιοχῆς.

Καὶ πρῶτα πρῶτα ἐφάρμοσε τὸ κυμιονιστικὸ σύστημα ἐκεῖ ὅπου τὰ κοιμμουνιστικὰ κράτη ἄφηναν ἐλευθερίαν τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοδοῦλια, ἀκριβῶς γιὰ νὰ κρατήσουν τοὺς ὁρεινοὺς πληθυσμούς.

Ἐτσι ὅλα τὰ δάση ἀναπτύχθηκαν σὲ περιοχὲς ποὺ ἄλλοτε ἦτον καλλιεργήσιμες, ἔγιναν δημόσια, με τὴν ἀφελὴ δικαιολογία ὅτι ἀπὸ τὸ Τουρκικὸ δημόσιο μετατῆθησαν στὸ Ἑλληνικόν.

Τὸ λέω ἀφελὴ δικαιολογία, γιατί ὁ νόμος αὐτὸς ἔπρεπε νὰ ἐφαρμοστεί σὲ διὰ τὴν Ἑλλάδα, γιατί σύμφωνα με τὸ τουρκικὸ δίκαιο, δηλ. ἡ γῆ ἀνῆκε στὸν Σουλτάνο, ὁ ὁποῖος μπορούσε ὁποιαδήποτε στιγμή νὰ ἀφαιρῇ τοὺς τίτλους νομῆς ἀπὸ τοὺς κατοίκους.

Ἀφοῦ λοιπὸν τὸν Σουλτάνο τὸν ἀντικατέστησε τὸ Ἑλληνικὸ κράτος ἔπρεπε διὰ τὴ γῆ νὰ περιέλθῃ στὸ Δημόσιο καὶ νὰ μὴν ὑπάρχει ἰδιοκτησία.

Αὐτὸ τὸ νόμο τὸν ἐφάρμοσε εἰδικὰ γιὰ τὸ Ζαγόρι καὶ ἐπέτρεψε νὰ ὑπάρχουν σὲ ἄλλες περιοχὲς ἰδιοκτήτες ἔκτασες 35.000 στρεμμάτων, οἱ ὁποῖες μεταβιβάστηκαν ἀπὸ Τούρκους ἰδιώτες σὲ Ἑλληνες ἰδιώτες.

Ἐτσι τὰ δάση ποὺ μπορούσαν νὰ γίνουν δασοὶς πόρος ζωῆς τοῦ πληθυσμοῦ, ἔγιναν αἰτία νὰ στερηθοῦν οἱ κάτοικοι καὶ τῆς λίγης ἐκτάσεως ποὺ εἶχαν, ἀφοῦ κάθε χωρὶ ποὺ θὰ φυτρώσουν λίγα δέντρα γίνετο δημοσία δασικὴ ἔκταση. Ἐπειτα ἡ δικτατορία τοῦ Μεταξᾶ ἀπῆλθε τὸ λαὸ τὸν ἐξανάγκασε καὶ ἔξανα 7.000.000 κατῆκες, με τὴν δικαιολογία ὅτι κατέστρεφαν τὰ δάση καὶ διὰ τὸ ἔκανε ἀνάδωσση με χορτομα δέντρα.

Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ἡ δρομὴ κτηνοτροφία νὰ καταστραφῇ ἡ

ΤΙΜΗ ΣΤΟ ΖΑΓΟΡΙΣΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΗ κ. ΚΩΣΤΑ Ξ. ΣΙΜΟ

Τὸν περασμένο Δεκέμβριο σὲ τελετὴ, ποὺ ἔγινε στὸ Κάιρο, ὁ Πατριάρχης τῆς Ἀλεξανδρείας κ.κ. Νικόλαος ὁ ΣΤ΄ παρασημαφόρησε μὲ τὸ Χρυσὸ Σταυρὸ τοῦ Ἁγίου Μάρκου Β΄ τῆς τῆς συμπατριότητάς μας ἀπὸ τὴ Δοθρά τοῦ Ζαγορίου κ. Κώστα Ξ. Σίμο Μαζί μὲ τὸ παράσημο τοῦ ἀνεμειχθῆκε καὶ τὸ σχετικὸ δίπλωμα.

Ἡ παρασημοφορία αὐτὴ ἔγινε σὺν ἐπιβράβευση τῆς ἐθνικῆς του δράσης κατὰ τὰ χρόνια ποὺ χρημάτισε Πρόεδρος στὸ Σύνδεσμο τῶν Ἑλλήνων Παιδιῶν Πολέμου στὸν τοῦ Καίρου καὶ τῆς πνευματικῆς του προσφοράς στὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα.

Ὁ Κώστας Σίμος ἀπὸ νεαρὴ ἡλικία ταξιδεύτηκε στὸ Κάιρο. Μὲ μοναδικὰ ἐφόδια τὴν ἐργατικότητα καὶ τιμιότητα εἰσῆλθε σὺν ἀνδρά τῆς ζωῆς. Μέσα στὴ δίνη τῆς διόπλης στὴν ξένη χώρα πρόκοψε ἀρετὰ. Συγκέντρωσε πᾶν του κατὰ τρόπο ζήλευτὴ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου τῆς παροικίας τῆς Αἰγυπτιακῆς αὐτῆς μεγαλοπόλης.

Προικισμένος ἀπὸ κάποιο φυσικὸ ταλέντο πρὸς τὴν ποίησιν δὲν ἔπαυε γιὰ 40 ὁλόκληρα χρόνια νὰ υπηρετεῖ καὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα στὴν ξένη χώρα, γράφοντας ποιήματα. Ἡ πνευματικὴ του αὐτῆ

δημιουργία ὑπῆρξε ἀξιοπρόσεκτη. Τὰ ποιήματά του, ἀφιερωμένα κατὰ κύριο λόγο στὸ χωριὸ του, δόσαν γεννήθηκε, ἔκαναν καὶ κάνουν ἐξαιρετικὴ ἐντύπωση, γιατί εἶναι γεμάτα πατριωτικὴ νοσταλγία καὶ ἀπειρη ἀγάπη γιὰ κάθε τι τὸ ἑλληνικόν.

Ἀπὸ τὶς ὡς τώρα ποιητικὲς του συλλογές, ποὺ τὶς τύπωσε διὰς στὸ Κάιρο, σημειώνω τὰ παρακάτω: 1) «Πρῶτες φλόγες» (1940).— 2) «Ἑλληνικὴ γῆ» (1952).— 3) «Ἀμαρτωλοὶ» (1955).— 4) «Σκληρὴ πορεία» (1959).— 5) «Παροικιακὸ λείψωμα» (1961).— 6) «Πυρωμένο σταυροδρόμι» (1977). Μὲ τὰ ποιήματα τοῦ Κώστα Σίμου ἀσχολήθηκαν μὲ ἐνδοιασχόλια καὶ κρίσεις δικὰ μας περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες, ἀλλὰ καὶ ἔξω-ἰδιαίτερα στὸν ἀραβικὸ κόσμον. Κατὰ τὶς πληροφορίες μου, ἔχει ἐτοιμὴ γιὰ τύπωμα μιὰ καινούργια ποιητικὴ τιν συλλογὴ μὲ τίτλο: «Νύχτες ἀζημέρες».

Ἡ τιμητικὴ αὐτὴ διάκριση πρὸς τὸν ἐκλεκτὸ καὶ φίλο συμπατριώτη μας λογοτέχνη δὲν τιμᾷ μόνον τὸ χωριὸ του τὴ Δοθρά, ἀλλὰ καὶ τὸ Ζαγόρι καὶ τὸ ὅλον τὸν Ἕλληνοπολιτικὸν κόσμον.

Ἀπευθύνοντας τὰ θεομύθια συνασπῆστῶν τοῦ εἴνομαι καὶ σὲ ἀνότερα.

Κώστας Π. Λαζαρίδης

ἀναδάσωση δὲν ἔγινε καὶ οἱ ὄρειοι πληθυσμοὶ κινδύνευσαν νὰ πεθάνουν ἀπὸ τὴν πείνα στὴν περίοδον τῆς κατοχῆς.

Αὐτὰ ἦσαν τὰ δύο βασικὰ πλήγματα πρὸς τὸ Ζαγόρι μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, μὲ τὴν ἐθνοποίηση τῶν δασῶν καὶ τὴν καταστροφὴ τῆς ὄρεινῆς κτηνοτροφίας.

Θὰ μπορούσε δέξαι ἡ ἐθνικοποίηση αὐτὴ τῶν δασῶν νὰ συντελέσει στὴν ἀνάπτυξιν τῆς περιοχῆς, ἀν γινόταν πρὸς τὸ συμφέρον τῶν κατοίκων, ἀν δινόταν σ' αὐτοὺς ἡ ἐκμετάλλευσιν καὶ ἡ ἀξιοποίηση τοῦ δασικοῦ πλούτου.

Οὔτε αὐτὸ ἔγινε, οὔτε ἐργαστῆσα ἰδρύθηκαν στὴν ἰδίαν περιοχὴν, τὰ ὁποῖα θὰ μπορούσαν νὰ χρησιμοποιοῦν ἕνα ὀρισμένον ἐργατικὸν δυναμικόν, ποὺ θὰ ἀποτελοῦσε τὸν πυρῆνα γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξιν.

Ἀντίθετα ἰδρύθηκαν σὲ περιοχὲς καὶ σὲ ἀστικά κέντρα μακριὰ ἀπὸ τὸν τόπον παραγωγῆς, γιὰ νὰ ἐξυπηρετηθοῦν ἀτομικὰ συμφέροντα. Αὐτὴ εἶναι ἡ φροντίδα τοῦ κράτους γιὰ τὸ Ζαγόρι, ποὺ δὲν ἔλαβε κανένα μέτρο γιὰ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτοῦ.

Ἀλλὰ πάνω σ' αὐτὰ ὑπάρχει καὶ ἡ εἰρωνεία. Προγράμματα ἐπὶ προγραμματίων καταστρώνονται καὶ μένουν προγράμματα, γιατί εἶναι ἐξωπραγματικά. Καὶ τώρα τε-

λευταῖα ἡ ἀνακήρυξις πολλῶν χωρῶν παραδοσιακῶν ἀντὶ νὰ συμβάλει στὴν ἀνάπτυξιν τῆς περιοχῆς, ποὺ εἶναι τὸ τελειωτικὸ χτύπημα.

Ὁ νόμος αὐτὸς ἐπιβάλλει τὴν ἐπισκευὴν τῶν σπιτιῶν μὲ τὴν χρῆσιν ὡκίων παραδοσιακῶν πλάκες - πέτρα κ.λ.π. αὐτὸ ὅμως εἶναι ἀδύνατον, τοὺς πτωχοὺς κατοίκους ποὺ ζοῦσαν στὰ χωριά μας.

Ἀπὸ τὰ κήρυξε παραδοσιακὰ ἔπρεπε νὰ τὰ κηρύξει καὶ διατηρητέα, τὸ πρῶτον τὸ ἔκανε, γιατί δὲν τοῦ στοίχιζε τίποτα, γιὰ τὸ ἄλλο ὅμως ἔπρεπε νὰ ἐγκρίνει καὶ σχετικὰς πιστώσεις.

Ἐπρεπε τὸ Κράτος νὰ φροντίσει καὶ γιὰ τὴν διατήρησιν καὶ νὰ δώσει ἐπιδοτήσεις γιὰ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ, ἀπὸ τὸν δημοσιονομικὸν κατὰλληλα συνεργεῖα μὲ εἰδικὰ γνώσεις γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτό.

Κανένας λόγος ὅμως δὲν γίνεται καὶ ἡ φθορὰ συνεχίζεται καὶ ἡ ἐρήμωση προχωρεῖ μὲ βῆμα σθερρόν.

Ἀλλὰ ἡ εὐθύνη βαρύνει καὶ μᾶς τοὺς Ζαγορίσιους ἔξ' αἰτίας τοῦ τοπικοῦ πνεύματος, ποὺ μᾶς διακρίνει καὶ τοῦ προσωπικοῦ μας συμφέροντος, ποὺ τὸ τοποθετοῦμε πᾶν ἀπὸ τὸ γενικὸ καλὸ καὶ ἀγνοοῦμε τὴν παροικία ποὺ λείπει ἀπὸ παρὲς φροντίδα τὸ σπῆναι γείτονα περιέμενε καὶ τὸ δικό σου. Τὸ ἕνα χωριὸ προσπαθεῖ νὰ καταστρέφει τὸ ἄλλο ἢ νὰ τὸ ὑποδράσει, πιστεύον-

τας, ὅτι αὐτὸ θὰ συντελέσει στὴν δικαίαν του ἀμὴν καὶ δὲν βλέπουν διὰ τὸ ὅτι ἐξέρχεται καὶ ἡ δική τους σειρά. Καθένα προσπαθεῖ μὲ κάθε τρόπο θεμελιῶν τὸ ἴδιόν του νὰ πάρει ἀπὸ τὸν ἄλλον καὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν. Ὁ νόμος αὐτὸς ἐπιβάλλει τὴν ἐπισκευὴν τῶν σπιτιῶν μὲ τὴν χρῆσιν ὡκίων παραδοσιακῶν πλάκες - πέτρα κ.λ.π. αὐτὸ ὅμως εἶναι ἀδύνατον, τοὺς πτωχοὺς κατοίκους ποὺ ζοῦσαν στὰ χωριά μας.

Ἀπὸ τὰ κήρυξε παραδοσιακὰ ἔπρεπε νὰ τὰ κηρύξει καὶ διατηρητέα, τὸ πρῶτον τὸ ἔκανε, γιατί δὲν τοῦ στοίχιζε τίποτα, γιὰ τὸ ἄλλο ὅμως ἔπρεπε νὰ ἐγκρίνει καὶ σχετικὰς πιστώσεις.

ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΤΟΥ '12 ●ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠ' ΤΗΝ 9η ΣΕΛ.

ταν, ἐβράδιον ἐκ νέου ἐναντίον τοῦ Τσεπελόβου, συγκροτήσαν μάχην εἰς τὴν θέσιν «Σελόπλο» μετὰ Σκαρνέλιου - Τσεπελόβου. Ἐπληρώθησαν οἱ ἐκ Τσεπελόβου Τόλης Γεροκώστας καὶ Χριστόδουλος Τζάλλας. Γιὰ τὴν μάχην αὐτήν, ἐξ ἄλλου ὁ Πέτρος Βορόπουλος γράφει: «Τὴν 30ην Ὀκτωβρίου (11 Ν)βρίου) ὁ ὁπλαρχηγὸς Γεώργιος Τσιουκαντὰς εὐθὺς ὡς ἐ πληροφόρηθη τὴν ὑποχώρησιν τοῦ Καραγιώργου καὶ τὴν ἀνακατάληψιν τοῦ Τσεπελόβου, βαδίζει κατὰ τὸν Σαντήκ. Καθ' ὁδὸν συναντᾶται μὲ τὸ σῶμα τοῦ Καραγιώργου καὶ βαδίζουν κατὰ τὸν Τσεπελόβον. Συνεπλάκησαν καθ' ὁδὸν μετὰ τοῦ Μουχτάρ ὁδηγῶντος 70 ἀνδρας καὶ μεταβαίνοντες εἰς Σκαρνέλιον. Ἡ μάχη ἐλαβε χῶραν περὶ τὴν γέφυραν «Σελόπλο».

Στὴ μάχην αὐτὴν σκοτώθηκαν οἱ παρακάτω: Θεόδωρος Βέργας ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, Εὐάγγελος καὶ Χρήστος ἀπὸ τὸν ἐπὶ τὸν Μουχτάρ, Μιχαὴλ Χρόνης ἀπὸ τὸ Σκαρνέλι καὶ Δημήτριος Σοκοβέλος, Κωνσταντίνος Τάγκας καὶ δύο τρεῖς ἄλλοι ἀγνωστοὶ δυστυχῶς.

τας, ὅτι αὐτὸ θὰ συντελέσει στὴν δικαίαν του ἀμὴν καὶ δὲν βλέπουν διὰ τὸ ὅτι ἐξέρχεται καὶ ἡ δική τους σειρά. Καθένα προσπαθεῖ μὲ κάθε τρόπο θεμελιῶν τὸ ἴδιόν του νὰ πάρει ἀπὸ τὸν ἄλλον καὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν. Ὁ νόμος αὐτὸς ἐπιβάλλει τὴν ἐπισκευὴν τῶν σπιτιῶν μὲ τὴν χρῆσιν ὡκίων παραδοσιακῶν πλάκες - πέτρα κ.λ.π. αὐτὸ ὅμως εἶναι ἀδύνατον, τοὺς πτωχοὺς κατοίκους ποὺ ζοῦσαν στὰ χωριά μας.

Ἀπὸ τὰ κήρυξε παραδοσιακὰ ἔπρεπε νὰ τὰ κηρύξει καὶ διατηρητέα, τὸ πρῶτον τὸ ἔκανε, γιατί δὲν τοῦ στοίχιζε τίποτα, γιὰ τὸ ἄλλο ὅμως ἔπρεπε νὰ ἐγκρίνει καὶ σχετικὰς πιστώσεις.

Ἐπρεπε τὸ Κράτος νὰ φροντίσει καὶ γιὰ τὴν διατήρησιν καὶ νὰ δώσει ἐπιδοτήσεις γιὰ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ, ἀπὸ τὸν δημοσιονομικὸν κατὰλληλα συνεργεῖα μὲ εἰδικὰ γνώσεις γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτό.

Κανένας λόγος ὅμως δὲν γίνεται καὶ ἡ φθορὰ συνεχίζεται καὶ ἡ ἐρήμωση προχωρεῖ μὲ βῆμα σθερρόν.

Ἀλλὰ ἡ εὐθύνη βαρύνει καὶ μᾶς τοὺς Ζαγορίσιους ἔξ' αἰτίας τοῦ τοπικοῦ πνεύματος, ποὺ μᾶς διακρίνει καὶ τοῦ προσωπικοῦ μας συμφέροντος, ποὺ τὸ τοποθετοῦμε πᾶν ἀπὸ τὸ γενικὸ καλὸ καὶ ἀγνοοῦμε τὴν παροικία ποὺ λείπει ἀπὸ παρὲς φροντίδα τὸ σπῆναι γείτονα περιέμενε καὶ τὸ δικό σου. Τὸ ἕνα χωριὸ προσπαθεῖ νὰ καταστρέφει τὸ ἄλλο ἢ νὰ τὸ ὑποδράσει, πιστεύον-

τας, ὅτι αὐτὸ θὰ συντελέσει στὴν δικαίαν του ἀμὴν καὶ δὲν βλέπουν διὰ τὸ ὅτι ἐξέρχεται καὶ ἡ δική τους σειρά. Καθένα προσπαθεῖ μὲ κάθε τρόπο θεμελιῶν τὸ ἴδιόν του νὰ πάρει ἀπὸ τὸν ἄλλον καὶ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν. Ὁ νόμος αὐτὸς ἐπιβάλλει τὴν ἐπισκευὴν τῶν σπιτιῶν μὲ τὴν χρῆσιν ὡκίων παραδοσιακῶν πλάκες - πέτρα κ.λ.π. αὐτὸ ὅμως εἶναι ἀδύνατον, τοὺς πτωχοὺς κατοίκους ποὺ ζοῦσαν στὰ χωριά μας.

Ἀπὸ τὰ κήρυξε παραδοσιακὰ ἔπρεπε νὰ τὰ κηρύξει καὶ διατηρητέα, τὸ πρῶτον τὸ ἔκανε, γιατί δὲν τοῦ στοίχιζε τίποτα, γιὰ τὸ ἄλλο ὅμως ἔπρεπε νὰ ἐγκρίνει καὶ σχετικὰς πιστώσεις.

Ἐπρεπε τὸ Κράτος νὰ φροντίσει καὶ γιὰ τὴν διατήρησιν καὶ νὰ δώσει ἐπιδοτήσεις γιὰ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ, ἀπὸ τὸν δημοσιονομικὸν κατὰλληλα συνεργεῖα μὲ εἰδικὰ γνώσεις γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτό.

Κανένας λόγος ὅμως δὲν γίνεται καὶ ἡ φθορὰ συνεχίζεται καὶ ἡ ἐρήμωση προχωρεῖ μὲ βῆμα σθερρόν.

Μετὰ τὸν ἐπαναπατρισμὸν μας στὸ χωριό, πρῶτον τὸ ἀντάρτικο σῶμα τοῦ καπετάν Παναγιωτῆ Περιστερῆ ἀπὸ τὴ Λάρισα. Θυμᾶσαι σῶμα, μὲ ὠραῖο ὅπλισμόν, μὲ λεβέντες ἀντάρτες. Ἀν τὸ σῶμα αὐτὸ εἶχε ἐρθεῖ ἐγκαίρως, οἱ Πλιασκοτζίδες δὲ θὰ μπορούσαν νὰ δηλώσουν τὸ χωριὸν μας.

Γιὰ τὸν πόλεμον αὐτὸν ὁ Γεροδάσκαλος, ἀπ' τὶς Νεγᾶδες, Γιωργᾶκης Σωτηρίου σ' ἕνα ἔμμετρο ἀνέκδοτον ποίημά του γράφει:

«Τουρκαρβανήτες ἔκαμαν εἰς τοὺς πολέμου χρόνους ἀτίμωσες καὶ πυρκαγιές, λεηλασίες φόνους.

Τὸν Παπα Γιάννην σκότωσαν τὴν παπαδίαν, τὸ Νούρη καὶ τὴν Μαρίαν Δούβαλη, οἱ σκύλοι μὲ κουμπούρι τὴν δὲ Κατίγκω Δούβαλη πρῶτον τὴν ἀτίμωσαν

Τουρκαρβανήτες, κ' ὕστερον σὺν τὸ ἀρνὶ τὴν σφάζαν Τὸν Κέντρο Ἀθανάσιον μὴ ντουφεκιά τοῦ δώσαν μέσα στὴ σκάλα τοῦ σπιτιοῦ ἐκεῖ τὸν ἐξαπλώσαν...

Γι' αὐτοὺς ποὺ σκοτώθηκαν στὸ «Σελόπλο», ὅπως γράφω παραπάνω, μὲ ἐξόδα τῆς οἰκογενείας Βουλτζιώτη ἀπὸ τὸ Σκαρνέλι, καὶ μὲ τὴν ὁκνο ἐπιβλεψὴ τοῦ ἀπὸ τὸ Τσεπελόβο ἀοιδίου πατρὸς Μιχαὴλ Παπάζογλου, στηθῆκε πάνω σ' ἕνα λοφώδι, στὴν περιοχὴν ποὺ ἔγινε ἡ μάχη, ὁμορφὸν μνημεῖον. Τὰ ἐξόδα τὰ ἔκανε ἡ οἰκογένεια Βουλτζιώτη γιατί στὸ μέρος αὐτὸ, σκότωσαν οἱ Τούρκοι καὶ τὸ Σκαρνέλι τὴν Βασίλη Βουλτζιώτη καὶ τὸν ἱερὰ Παλαιωάννη. Στὸ μνημεῖον εἶναι οἱ παρακάτω ἐπιγραφές:

1. «Ἐδῶ τὴν 30-10-1912 εὗρεν ἐνδοξον θάνατον ὑπὲρ Πατρίδος μετὰ τοῦ ἱερῶς Ἰωάννου, ὁ ἐκ Σκαρνέλιου πρόκριτος Βασίλειος Βουλτζιώτης».

2. «Εἰς μνήμην καὶ τῶν ἐννέα γενναίων ποὺ εὗρον ἐνδοξον θάνατον τὴν 30ην Ὀκτωβρίου 1912, μαχόμενοι ὑπὲρ Πατρίδος».

Πέρασαν, ἀπὸ τότε 68 χρόνια, παιδιὰ τότε, γεράσαμε, ἰσως, σήμερον. Ὅμως ποτὲς δὲ θὰ φύγῃ ἀπ' τὴν μνήμην μου, σὺν κάθε χρόνῳ, ξανάρχονται οὗτοι οἱ μέρες, ἡ ὁμορφονία ποὺ ἐρρίχθη ἀνταρτικὰ σῶμα-τα ὅταν κατέβαζαν στὸν τόπον ἡρωικὸ Κώστα Κέντρο ποὺ σκοτώθηκε ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ὅταν, ἐνθουσιώδης νέος καθὼς ἦταν, πῆγε νὰ βάλῃ αὐτοσχέδιον βόμβα στὸ «Χουκεμάτ» (Τουρκικὸ δικαστήριον).

Σ' ὅλους ὅσους σκοτώθηκαν ἢ βασανίστηκαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους τότες, ὅς εἶναι αἰώνια ἡ μνήμη αὐτῶν ὁ ἀνεμὸς σκληρὸς ὅς μὴ σφοδρὸς τὸ χῶμα τὸ μακάριο, ποὺ τοὺς σκεπάζει.

Τσεπελόβο

Ε.Γ.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ Οἱ σημερινοὶ παραδοσιακοὶ οἰκισμοὶ σὺν μελλοντικὰ παραδοσιακὰ ἐρείπια

Κύριε Διευθυντά, ἰσως, μὲ τὸν παραπάνω τίτλον, θέλω νὰ τονίσω τὸ μέγεθος τῆς ἀπογοητευτικῆς κατάστασιν, ποὺ δημιουργήθηκε στὸ Ζαγορίσιον χωριὸν μὲ τὸ περιβάλλον Π.Α. γιὰ τοὺς οἰκισμοὺς Ζαγορίου.

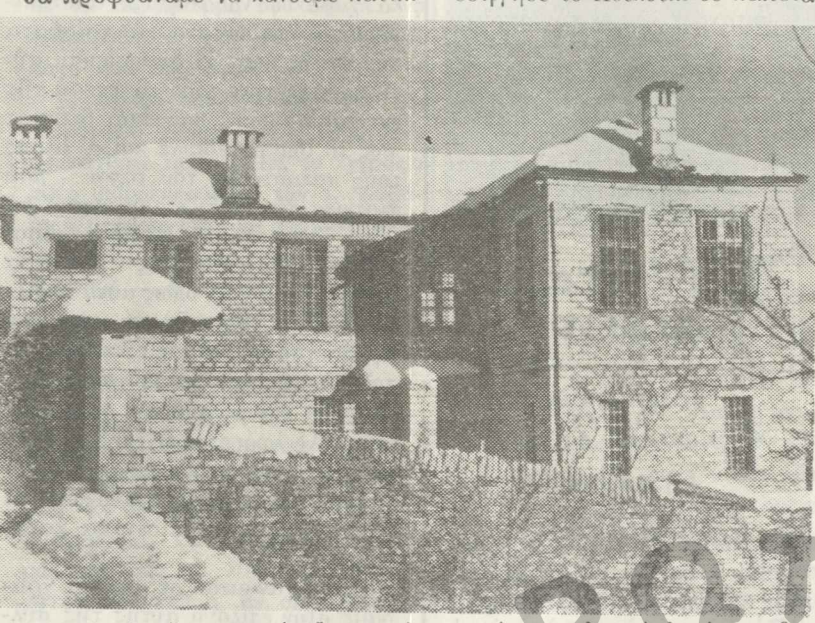
Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ θίξω πρόσωπα. Ὅμως ἀδυνατῶ νὰ συγκρατήσω τὴν ἀγανάκτησίν μου. Δὲν εἰμαι κατὰ τοῦ χαρακτήριστον τῶν χωριῶν τοῦ Ζαγορίου, σὺν παραδοσιακῶν οἰκισμῶν, ἀλλὰ κατὰ τοῦ Π.Α., διότι τὸ διατάσσων. Καὶ δὲν ἔξωρον ἄν αὐτὲς οἱ «φαινόμεναι» ἰδέες, ποὺ περιέχονται σ' αὐτὸ (τουλάχιστον γιὰ ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπισκευήν) ἦταν κάποιον περαστικὸν «ρομαντικόν», ποὺ, ἐφαρμιζόμενοι ἀπὸ τὴν γοητεία αὐτῶν τῶν οἰκισμῶν διέσπιναν νὰ τοὺς «δισώσουν». Αὐτῶν τῶν ἰδεῶν «ἐπιδρομαχοὶ» ἰσως νὰ ἦσαν καὶ μερικοὶ Ζαγορίσιοι, ποὺ ἦσαν εἰς «ἐξέσιν» γιὰ καλὰ τὰ σπῆναι τοὺς μὲ σιδηρὸ καὶ τσιμέντον.

Ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας μου μοῦ ἔλεγε κάποτε, πὼς πολὺ παλαιότερα μερικοὶ ἔβγαζαν γεὰ δόντια γιὰ νὰ βάλουν χρυσά. Κάτι παρόμοιο ἔκαναν λίγο ἀργότερα καὶ οἱ Ζαγορίσιοι, καθὼς ἐξήλθον ἐκεῖνα τὰ ὑπέροχα πεζούλια σὲ μισοχώρα, αὐτὲς καὶ αὐλόπορες καὶ τὰ ἀντικαθιστοῦσαν μὲ τὸ «παλαιοὶ» τσιμέντον.

Καὶ ἐπανέρχομαι γιὰ νὰ δικαιολογήσω τὴν ἀγανάκτησίν μου. Δικαίωμα τοῦ νὰ διατυπώνουν σὲ προεδρικὰ διατάγματα ἄπειρες προδιαγραφὲς δόμησης, ποὺ θὰ ἀποροῦντο δόσεις θὰ ἐπιθυμοῦσαν καὶ θὰ ἔχουν τὴν οἰκονομικὴν δυνατότητα νὰ κτίσων καινούργια σπῆναι στὸ Ζαγόρι. Κανένας ὅμως δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ σοῦ ἀπαγορεύσει νὰ ἐπισκευάσεις τὸ σπῆναι σου, ὅπως ἐοῦς μπορεῖς γιὰ νὰ μὴ πέσει καὶ σὲ καταπλάκωσει. Ἀπολύτως κανένας δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα αὐτό. Τὸ κράτος ἔχει κάποια ἀρμοδιότητα ἐπαυλοποιῆσαι - ὅσον ἀφορᾷ ἰδιοκτησίαν ἢ δικαίωμα καὶ ἐφόσον πρόκειται διὰ δημοσίαν ὄφελειαν προσεχόντως ἀποδεδειγμένην - ὅμως ποτὲ χωρὶς πλήρη ἀποζημίωσιν.

Φαντάζομαι τὸν ἑαυτόν μου, σὺν σημερινῷ μόνιμῳ κάτοικῳ στὸ χωριὸν μου τὸ Κουκούλι. Θὰ μοῦ στοίχιζε περίπου 350.000 ἢ ἐπισκευὴ τοῦ νότιον τοίχου ἀπὸ τὸ πατρικόν μου σπῆναι, ὅπως ἀπὸ ὀργάνη κατὰ τὴν περασμένη ἀνοιξή. (χρῆσις μόνον πέτρας καὶ ἔξωλον, εἰδικὸν κτίσας - καὶ πρῶτ' ἀπ' ἑλὰ σπῆναι μηχανικοῦ καὶ ἀδελφῶν). Σ' αὐτὸ τὸ ὕψος, περίπου, ἦταν οἱ προσφορὲς ποὺ πῆρα ἀπὸ τρία τέτοια «παραδοσιακὰ» συνεργεῖα κατὰ τὸ περα-

σμένο καλοκαίρι - δύο ἡμέρες μετὰ τὴν ἐπιστροφήν μου ἀπὸ τὴν Γερμανία. Ὡστόσο, ἂν καὶ τόσο μεγάλη ἡ διαπὴν ἐπισκευῆς, ἂν καὶ τὸ σπῆναι ἦν ἀντικαταστήσει τὴν ἀνταπαιτήσιν ἀδελφῆ μου, θὰ ἀποράσισα νὰ τὸ ἐπισκευάσω. Μά μέσα σὲ σύντομον χρονικὸν διάστημα αὐτὸ τὸ καλοκαίρι παντρεύτηκα ἡ ἀδελφῆ μου καὶ οἱ οἰκονομίες αὐτὲς, μαζὶ μὲ ἄλλες ἀκόμη, τὴ συνόδευσαν στὸ γάμο τῆς. Ὅμως, ἂν δὲν χρειάζονταν νὰ τηρηθοῦν διὰς αὐτῆς οἱ διαδικασίαι καὶ προδιαγραφές, ἰσως θὰ προφθάναμε νὰ κάνουμε κατὰ...

Κι ἀναλογίζομαι, πὼς ἰσως σὲ κάποια χωριὰ νὰ ὑπάρχουν ἄνθρωποι, ποὺ ζοῦν μόνιμα ἐκεῖ καὶ, ποὺ μὴ ἔχοντας τὴν οἰκονομικὴν δυνατότητα νὰ ἀνταποκριθῶν σ' αὐτὲς τὶς προδιαγραφὰς ἐπισκευῆς καὶ δόμησης γιὰ νὰ ἐπισκευάσουν τὸ σπῆναι τοῦ, κινδυνεύουν νὰ καταπλάκωθουν ἀπ' αὐτό... Ὁμῶς αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι, οὔτε οἱ ὑπάλληλοι καὶ οἱ βιοπαλαιστὲς ἔχουν τὴν οἰκονομικὴν δυνατότητα νὰ ἐπισκευάσουν πᾶν τὰ σπῆναι τοῦς μὲ τὸ «καθεστὼς» τοῦ Ν.Δ./τος «περὶ παραδοσιακῶν οἰκισμῶν Ζαγορίου».

Δὲν μὲ ἀφορᾷ καὶ οὔτε μὲ ἐνδιαφέρει τί προβλέπεται γιὰ μιὰ νέα δόμηση. Μὲ ἀφορᾷ τὸ δικαίωμα, ποὺ ἔχει ὁ κανένας νὰ διαχειρίζεται, νὰ διαφυλάξει καὶ νὰ προστατεύει «κατὰ τὸ συμφέρον τοῦ» τὴν ἰδιοκτησίαν του. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ποὺ τὸ κράτος ἐξομολογεῖ αὐτὸ τὸ δικαίωμα καὶ δημιουργεῖ ἄνιση μεταχείριση - ὁ κάτοικος π.χ. κάποιον χωριὸν τῆς Ἀχαΐας, τῆς Κορινθίας κ.λ.π. δὲν ἔχει τέτοιον δυνάμει - πρέπει νὰ προβλεπτεῖ σὺν ἀντιστάθμισμα κάποια οἰκονομικὴ ἀρωγὴ. Ἄν ὄχι, νὰ ἀνακληθεῖ τὸ σχετικὸ Π.Α. τοῦλάχιστον δύο ἀφορᾷ τὰς τὶς ἐπισκευές.

Εἰδικὰ γιὰ τὸ Κουκούλι κατὰ τε-

τοιο εἶναι δύο φορὲς σημαντικόν. Κι ἀνοίγοντας αὐτὴ τὴν παρένθεσιν δὲν τὸ κάνω μὲ πρόθεσιν νὰ δοθεῖ ἰδιαίτερη εὖνοια στὸ χωριὸν μου. Τὸ «ἀνάθεμα» δὲν εἶναι, ποὺ τὸ Κουκούλι ἔμεινε μακριὰ ἀπ' τὸν καινούργιον δρόμον. (Μερικοὶ χωριανοὶ δὲν εἶχαν δεχθεῖ τότε νὰ ἀπαλλοτριωθοῦν - μὲ τὸ ἀζημιώτο - ὀρισμένα κτήματά τοὺς καὶ γι' αὐτὸ ἔγινε ἀναγκαστικὴ παραλλαγή χάραξιν τοῦ νέου δρόμου ἀρχετὰ ἔξω ἀπὸ τὸ χωριόν. Παρότι καθόλου συμπαθῆς ἡ στάση τοῦς αὐτῆς, ποὺ δόχησε τὸ Κουκούλι σὲ κάποια ἀ-

τοιο εἶναι δύο φορὲς σημαντικόν. Κι ἀνοίγοντας αὐτὴ τὴν παρένθεσιν δὲν τὸ κάνω μὲ πρόθεσιν νὰ δοθεῖ ἰδιαίτερη εὖνοια στὸ χωριὸν μου. Τὸ «ἀνάθεμα» δὲν εἶναι, ποὺ τὸ Κουκούλι ἔμεινε μακριὰ ἀπ' τὸν καινούργιον δρόμον. (Μερικοὶ χωριανοὶ δὲν εἶχαν δεχθεῖ τότε νὰ ἀπαλλοτριωθοῦν - μὲ τὸ ἀζημιώτο - ὀρισμένα κτήματά τοὺς καὶ γι' αὐτὸ ἔγινε ἀναγκαστικὴ παραλλαγή χάραξιν τοῦ νέου δρόμου ἀρχετὰ ἔξω ἀπὸ τὸ χωριόν. Παρότι καθόλου συμπαθῆς ἡ στάση τοῦς αὐτῆς, ποὺ δόχησε τὸ Κουκούλι σὲ κάποια ἀ-

τοιο εἶναι δύο φορὲς σημαντικόν. Κι ἀνοίγοντας αὐτὴ τὴν παρένθεσιν δὲν τὸ κάνω μὲ πρόθεσιν νὰ δοθεῖ ἰδιαίτερη εὖνοια στὸ χωριὸν μου. Τὸ «ἀνάθεμα» δὲν εἶναι, ποὺ τὸ Κουκούλι ἔμεινε μακριὰ ἀπ' τὸν καινούργιον δρόμον. (Μερικοὶ χωριανοὶ δὲν εἶχαν δεχθεῖ τότε νὰ ἀπαλλοτριωθοῦν - μὲ τὸ ἀζημιώτο - ὀρισμένα κτήματά τοὺς καὶ γι' αὐτὸ ἔγινε ἀναγκαστικὴ παραλλαγή χάραξιν τοῦ νέου δρόμου ἀρχετὰ ἔξω ἀπὸ τὸ χωριόν. Παρότι καθόλου συμπαθῆς ἡ στάση τοῦς αὐτῆς, ποὺ δόχησε τὸ Κουκούλι σὲ κάποια ἀ-

τοιο εἶναι δύο φορὲς σημαντικ

ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

Κύριε Διευθυντά,
Με άφορμή δημοσίευσμας στο φύλλο του Νοεμβρίου το «Ζαγόρι μας», διδάγματα από την παράδοση διαπίστωσι θλιβερής πραγματικότητας ενός θέματος που έχει τις ρίζες του από πολύ μακριά, θεωρητικά καθήκον να εκθέσω τη γνώμη μου από το βήμα των «Αναγνώστων», ανεξάρτητα από την θεωρητική, χωρίς πάθη και φανατισμούς.

Στερούμαι Πανεπιστημιακών γνώσεων, έχω μόνο ένα άπολυτήριο κάποιου ρημιαμένου Σχολαρχείου και Ολιγογραφίου του Παπίζου και μία τάξη Γυμνασίου Ζωομαίας διακοπείσα από τον πόλεμο 1912. Και μία επιείκεια τριών τετάρτων αιώνα που άπολοίφθηκε.

Με βάσι κάποια θεωρία που διατυπώνεται, «Ότι δηλαδή ο τρόπος παραγωγής της υλικής ζωής διαμορφώνει ανάλογα την Ήθική Διανοητική και Πολιτική ζωή των ανθρώπων» εάν κλειδί επιστημονικής έρευνας και αξιοκρατίας, θα προσπαθήσω να δώσω μία εξήγηση στο καινούριο θέμα που οι διατάσεις του απαιτούν άδελφο διδασκαλία.

Η σύντομη εξ' άλλων εξιστόρηση παρουσιάζει πολλά και σημεία και όπως φανερώνεται είναι αδύνατο να σπείρει άναγνώστη ίσως και όχι μια άολοκληρωμένη άναπόληση.

Τα προβλήματα των χωριών μας γενικά όλων των όρεών είναι ψυχολογικά, Κοινωνιολογικά, Δημογραφικά, Οικονομικά, Οργανωτικά αλλά και Πολιτικά. Άλλήλενδετα άλληλοεπηρεάζονται στη διαμόρφωση των συνθηκών της διαβίωσης των χωριών με υπόβαθρο την Οικονομική του στάθμη.

Στο πέρασμα του χρόνου τρέξι εποχές σημαδεύουν τις αλλαγές και μεταμορφώσεις της δημόσιας ζωής: Λοιμία, Άπελευθέρωση - 2ος Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος - Κατοχή.

Οικονομική δομή της πρώτης περιόδου.

Κλειστή, οικογενειακή, έγωιστική με πρωτόγονα μέσα, έμμετληση στη γεωργία, κτηνοτροφία δεινδοκομία και σε ό,τι ήλποτε άλλο είνονόσε ή άγονη όρενή γή με ανήλικους όρους δυνάεις για την επιβίωση, που υποχρέωνε στην Προσφυγή του προσωπικού Κέρδους και Συμπεριόντος.

Δημογραφική: έμφορο υλικό άνομοιογενές με πλειοψηφούν το ντόπιο που και αυτό έπηρεάετο από την είσαγωγή έξωφροτων εργαζόντων από το Βλάνκο των σκηνιτών, των ένοικιαστών θερέτρων με διαφορετικούς τρόπους παραγωγής άποικιστικής της κτηνοτροφίας, χωρίς δική τους ιδιοκτησία και Πατριαρχική Οικονομική δομή, άυστηρή σ' όλες τις εκδηλώσεις

της.

Ένα άλλο στοιχείο που ήταν μία μικρή μειοψηφία αλλά που έπαιξε σπουδαίο όλο ήταν οι λεγόμενοι γύφτοι.

Και οι Βλάχοι και οι Γύφτοι αντιμετώπιζόνταν από τους ντόπιους σαν κατώτεροι, μάλιστα οι πρώτοι σε βαθμό που να σμιποτάρεται κάθε προσπάθεια μόνιμης εγκατάστασης, με άγορά σπιτιών, με εξάρτηση όλων μεγαλοτελεγκάδων με τους όποιους έπληξε κάποια κατανοήση και συνεργασία.

Ήπαρόδος του χρόνου, οι άνώματες συνθήκες, ή άνασφάλεια και ή άπογύμνωση του ντόπιου στοιχείου, με τις διατάσεις που έπαιρνε ή μετανάστευση με την άπογύμνωση, άργισαν να όξύνουν τις αντιθέσεις. Ή αντίδικία στην υπεράσπιση των σμιπερότων, στη μεγάλη πλειοψηφία από το άδικο στοιχείο έπρεσε στους όμιους της γυναίκας που έγινε ρυθμιστής των πραγ

παροδίζεται
Χαίρειν

Επιγραφή
Αγκωνάρι σπιτιού
Μπαγιά.

μάτων κάθε σπιτιού. Το ντόπιο στοιχείο έμφανίζει τα πρώτα σημάδια κάμψης.

Εξ' άλλων ή είσαγωγή από την μετανάστευση νέων συνθηκών επιβίωσης και ή άντικατάσταση πολλών πόρων οικογενειακών από τη σκληρή δουλειά της γής με το μεταναστευτικό συνάλλαγμα άνοιγε το δρόμο σε όλες δόλου διαμορφώσε του επιπέδου ζωής με θετικά αλλά και άνητικά άποτελέσματα.

Την αντίθεση άνάμεσα στο ντόπιο στοιχείο, σε νοικοκυραίους και πρώτους, υπογραμμίζει τη παρουσία δούλων που πλάσιωναν τη ζωή των άρχοντιών. Και όπως εις τα περισπούδαστα Πυθαγόρεα χρυσά έπη σε μία παρτήγραφο άναφέρει:

«Μη κάνεις πράγματα που προκαλούν φθόνον».

Είναι φυσικό να βλασταίνει ο καρπός του φθόνου που παίρνει διαστάσεις πολλές φορές άπροσδόκητες.

Έκείνο ός τόσο που συνέβαλε στη συγκρότηση και ούθηση της δημόσιας ζωής ήταν ο υπέθυνος οροόας. Κάτω από σκιά Κοράτους έπληξε ή νοσταλγική όμμερα όργάνωση αὐτοδιοίκησης, ή Μοναρχοδημοκρατία.

Τά άντικείμενα του ένδιαφέροντος της ήταν θέματα ζωτικά που

ΑΝΑΔΡΟΜΗ...

(Με άφορμή δημοσίευσμα του Κ. Λαζαρίδου)

Μία πολύ μακρόσυρτη άναγραφή κάνει ο πολυγραφώτατος Κώστας Λαζαρίδης ή με το ψευδώνυμο Κώστας Κοικούλης στο τελευταίο φύλλο της έφημερίδας «Το Ζαγόρι μας», άφιέρωμα στην Κυραμάννα του τή Θεονίτσα, που τόσο άποδειγματικά τον γαλούχσε από τα σπάρτανα άκόμα της ζωής του. Ή στήλη αυτή, που τη διαβάσαμε έπιανελημένα, μάς έφερε στη θύμηση πολλές από τις παλιότερες μνήμες μας, γεμάτες πηγάδια συγκίνηση που τέτοια την ξεχωρίζουμε και στο άφιέρωμα που άναφέρουμε. Και που γι' άλλη μία φορά έθεσε δ.τι άποθνήσκον, με άνεξίτηλα χαρσακωμένο φρόνιζε άμετακίνητο και όλοζώντανο στα τριόβατα της ψυχής μου. Ή δημοσίευση αυτή ταρκαζόννησε τόσο τα φτερά της φαντασίας μου - και είμαι δέσμιος πώς το ίδιο συνέβαινε και σ' όλους τους παλιότερους του τόπου - που πιστεύω πως θάβιζε τον κόπο να γίνει έδω κάποια σχετική άναδρομή, χωρίς σχολιασμούς, από τα Λαογραφικά μας, όπως αυτά περιέχονται στη 12η συλλογή μας, με την έπιγραφή: «Μνήμες και Πορτραίτα άξέπεραστα στο χρόνο με και στη λήθη», που τη χάρισαμε στην «Αδελφότητα Βίσεως», στην «Αθήνα, για να εκδόσει για λογαριασμό της και που δυστυχώς για λόγους οικονομικούς δεν τα κατάφερε».

Και να, άνάμεσα σε άλλα τι γράφαμε στον έπιλόγο αυτής της συλλογής:

«Άλλοι έδω ήταν οι στόχοι μας: Για τους παλιότερους, να έπιστρατεύσουμε τη μνήμη μας δηλ. την τόσο άνηρη άλλωστε για τις πρώτες ώρες παιδικές μας εικόνες και έντυπώσεις για κάποιο ξανάνομα στο κάθε τι από δ.τι τώρα άγαπούμε και νοσταλγούμε» όχι για να ξαναγυρίσουμε άλλη μία φορά στην περασμένη εκείνη εποχή, πράγμα Βιολογικά άδύνατο και για τους σμιπερινούς μάλιστα καιρούς άνεπίτρεπτο. Άλλά

άφορούσαν την Παιδεία (Σχολεία) έκκλησιαστικά, Άσφάλεια (άγροφυλακή), δασικών δασών (με χαρκατηριαστικό προστατευτικό μέτρο του άφορισμού) ώστε και σήμερα άκόμα να έπιβιώνει με άποτέλεσμα τη συγκρότηση όρισμένων δασικών περιοχών. Άλλά κύριος άξονας ήταν ή φλόγα της έλευθερίας.

Και να που έλαμψε το άγαθό αυτό. Καινούργιες συνθήκες στρατολογία πόλεμοι συνεχείς, μετανάστευση, Άντικαθίσταται σιγά σιγά

ή Διοικητική δομή με Κρατική. Προσφυγή στον καινούργιο θεσμό διαδικασίας των διαφορετικών κατόχων. Γραφειοκρατία. Περιορίζεται ή άτασχύλωση, ήμεταναστεύση παίρνει διάσταση. Έμφανίζεται ή Άμερική και ή είσαγωγή του δολλαρίου. Θετική και άνητική άμύοσφαιρα διακρίσεις: έξυνοι των ψυχολογικών άντιθέσεων: άλλα πάνω από όλα αυτά πλανάται το φάσμα του διχαομού.

ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ ΤΣΕΛΙΔΗΣ
(Συνεχίζεται)

για μία βιομηχανική έπίσηή τους. Και να ξανάσμιγαν - των ξενητεμένων μας προπαντός - οι παλιότεροι εκείνοι καιμιοί τους με τα χώματα της γεννήτρας γής τους. Θα γεύονταν έτσι, με κάθε ίκανοποίηση και άπόλαυση μαζί, τους πιο γλυκούς χιμούς των δόδροσων καρπών από την παλιότερη εκείνη πλοσία άνθοφορία και άκμης. Και θα ξαναζούσαν στιγμές όνειρομένες, άνεπαυαίτες, από τον άξέχαστο εκείνο κόσμο και τόπο».

Για τους νέους δέ, και προπαντός τους ξενητεμένους, που γνώσαν λευρά ή και δέ γνώσαν καθόλου τα πατρικά μας χώματα, να άσθανθούν κάποιο έλαφρομνηστήριο, που να τους τραβήξει: να γνωρίσουν ίστορικές πτυχές από το χώρο των γεννητόρων τους, καθώς και διάφορα από τα εκεί φυσικά τοπία και μνημεία, που όλα τους διαδραμάτισαν κάποτε κάποιο ένπορική και άσυνήθιστο όλο στα πράγματα του τόπου, αν όχι και γενεώτερα άκόμα».

Και πάνω από αυτά, πολλά να ίδούν και να άκούσουν για τους παλιότερους λάτρεις του χωριού, που έφυγαν για το αλόνιο ταξίδι τους αλλά που το πέρασμά τους από τον τόπο άρρησε τ' άχνάρια του άξέπεραστα στη λήθη, με τις τόσες προσφορές και τα έπιτεγμιά τους, άλλα και με τη μεγαλωσύνη τους στα άισθήματα και στην ποικιλία τους.

Για να όρθώνονται αιώνα» και ο άπόηχος της άγραφης ίστορίας του του τόπου μ' εύγνωμοσύνη να προβάλλει σαν όλοζώντανο παράδειγμα για μνήμη».

Για όλα αυτά, ή γνωριμία με την Γενέτειρα των πατέρων τους, μαζί με τη συναισθηματική πλευρά που θα άισθανθούν, να τους κάνει πιο οικείους προς τον τόπο».

Και στο τελευταίο Τουρκικό κύμα που έξεπασε κι εκεί, κάποια προγονική φιλοδοξία ίσως τους στρέψει και προς το θοινό για κάποιο καλοκαιρινό τους ξεκούρασμα που το εύχόμαστε όλοι ψυχικά.

ΤΑΚΗΣ ΛΑΝΟΣ

ή Διοικητική δομή με Κρατική. Προσφυγή στον καινούργιο θεσμό διαδικασίας των διαφορετικών κατόχων. Γραφειοκρατία. Περιορίζεται ή άτασχύλωση, ήμεταναστεύση παίρνει διάσταση. Έμφανίζεται ή Άμερική και ή είσαγωγή του δολλαρίου. Θετική και άνητική άμύοσφαιρα διακρίσεις: έξυνοι των ψυχολογικών άντιθέσεων: άλλα πάνω από όλα αυτά πλανάται το φάσμα του διχαομού.

ΤΗΛΕΜΑΧΟΣ ΤΣΕΛΙΔΗΣ
(Συνεχίζεται)

ΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΙΑΤΡΕΙΑ ΣΤΟ ΖΑΓΟΡΙ

Ή Συντακτική Έπιτροπή στο φύλλο του Δεκέμβρη άναφέρουμε στα προβλήματα του Ζαγορίου διαμαρτυρείται δικαιολογημένα και έκφράζει τη δυσφορία της για τον παραγκωνισμό των χωριών μας από την Πολιτεία. Όλα τα θέματα που ένδιαφέρουν αυτά μάτια περιμένουν την έπίλυσή τους.

Άνάμεσα σ' αυτά άναφέρεται ή Έπιτροπή και στην έπιτακτική άνάγκη που έπιβάλλει άμεση την έπαύση των άγροτικών ιατρείων στο Ζαγόρι. Για το τελευταίο αυτό θέμα να μου έπιτραπεί να έχω ένδοιασμος, αν είναι έφικτή δηλ. ή έπαύση των άγροτικών ιατρείων στο Έπιτροπή. Και ο λόγος; Ποιός από τους σμιπερινούς νέους, που τελειώνουν και βγαίνουν γιατροί, έχει τη διάθεση να άνηφορήσει προς τα χωριά μας.

Κοινωνικό λειτουργήμα είναι άναμφορήτητα ή γιατρική πρώτης κλάσεως. Ποιά μεγαλύτερη τιμή σ' ένα νέο γιατρό να άσκήσει τη γιατρική του σ' ένα άπόμφο χωριό! Και όμως... Προς τι να συνεχίσουμε.

Συζητούσαμε στην έκκλησία του Δήμου στο χωριό μου το καλοκαίρι με χωριανούς.

Φθάσαμε και στην κουβέντα της κενής θέσεως του γιατρού στο Ίατρείο των Άσπραγγέλων.

Όλοι συμφωνήσαμε ότι ήταν πολύ άισθητή ή έλλειψη γιατρού και έκφρασαμε τη λαχτάρα μας να μη βρεθούμε στην άνάγκη να χρειασθούμε και μάάλιστα τη νύχτα γιατρό, άφου και το τηλέφωνο το κοινοτικό την ήμερα τις περισσότερες ώρες δέ δουλεύει. Έφθασε ή συζήτηση στο ποθητόν.

Δύσκολος ο διορισμός γιατρών

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΟΥΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ή θάνατος είναι πάντα θάνατος. Γίνεται όμως δυο φορές θάνατος, όταν έρχεται κι' άρπάξει τους νέους, πάνω στον άνδρ της ήλικίας τους. Έτσι, όταν άρπαξε το Γιάννη Μουδοπούλο, όταν γεμάτος άλγος, έλπίδες και όνειρα, έρχόταν στο χωριό του για να περάσει τα Χριστούγεννα στο χώρο της οικογενειακής έστίας και έγινε θύμα του κοινού στην πατρίδα του το άναπνέμενο του χωριό την Άρίστη. Έφανε και φίλους να κληρονομήσει λαγούς κι' όρτνια. Μα ο Χάρος ένέδρεψε και έγινε θύμα του κοινού στην Άρτα μέσα στη νύχτα. Τροχάιο άτύχημα. Νεκρός ο Γιάννης μας. Τον κλάψε σήμερα όλο το χωριό σμιόνοντας τον πόνο μας με τον πόνο του πάντοτε ήρωα πατέρα του, της μεγάλωψης μάνας του, της Φλάνδης (κατάγεται από την Φλάνδρα) γυναίκα του, των άγαπώνων άδελφών του, των συγγενών και φίλων του, που τον συνέδραμαν στο γλυκό χόμα του χωριού μας.

Ι. Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

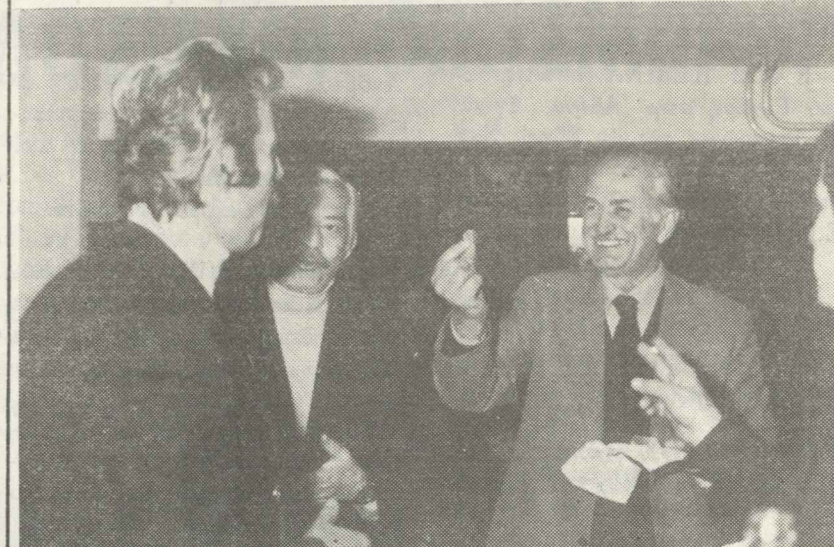
Κ. Π.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ

Έκοψε το Γενάρη ο Πολιτιστικός Σύνδεσμος την βασιλόπιτά του στα νέα γραφεία του παρούσας των μελών του.

Κατά την εκδήλωση ο πρόεδρος του Σύνδεσμου κ. Ί. Τσεκούρας τόνισε την άνάγκη όπως

οι Ζαγορίσιοι συμβάλουν θετικά στην έπίλυση των έκρεμούντων δικαίων αληθιμάτων της περιοχής και εύχόθηκε στα μέλη εύτυχισμένο τον καινούργιο χρόνο και του χρόνου στα ιδιόκτητα γραφεία του.

Ο κ. Κ. Κυριαζής κερδίζει το χρυσό νόμισμα του 1980.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ 1981

Μετά τις εκδηλώσεις του Πολιτιστικού Συλλόγου Άσπραγγέλων που θα πραγματοποιηθούν το καλοκαίρι και περιλαμβάνουν έκθεση φωτογραφίας των άρχοντων από τις εκκλησίες και τα μνηστήρια του Ζαγορίου, Έκθεση των όρυκτων πετρωμάτων του μνηστικού Φιλοδόξου μνηστικού του Ίωάννη Άμπερδίου κ.ά.

Ο Πολιτιστικός Σύλλογος Κή-

πων άνακοίνωσε τις πολιτιστικές του εκδηλώσεις που θα πραγματοποιηθούν το πρώτο Δεκαήμερο του Αυγούστου και περιλαμβάνουν μεταξύ των άλλων Έκθεση Παρθενιακής Ζαγορίσιας Τέχνης, Ζαγορίσιους χορούς και τραγούδια.

★ Για τους σκοπούς του Συλλόγου ο κ. Εανθόλης προσέφερε το ποσό των 10.000 δραχ.

ΑΠΟΔΟΤΙΣΜΟΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ 1980 ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΡΕΥΝΩΝ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Πραγματοποιήθηκε στους Κήπους ή Γενική Συνέλευση του Κ.Ε.Ζ. και ο πρόεδρος γνώρισε στα μέλη τις δραστηριότητες του Κέντρου κατά το 1980.

Άναφέρουμε τις κυριότερες άπ αυτές:

α) Συνέδριο Παρθενιακής Αρχιτεκτονικής 21 - 24/3/80 στο Τσεπέλοβο. (Βλέπε τεύχος Άπριλίου Νο 20).
β) Άνοιχτό Σχολείο 4 - 10/8/80 στους Κήπους. (Βλέπε τεύχος Άύγ. - Σ) όριον Νο 29) 30).
γ) Οικολογική Συνάντηση 6 - 7/9/80 στο Γρεβενίτι. (Βλέπε τεύχος Οκτωβρίου Νο 31).

δ) Διάλεξη μας με ΤΕΕ Ήπειρου στα Γιάννενα με θέμα «Εκλογικοί όγρόσοποι» στην οποία προβλήθηκε κινηματογραφική ταινία.

ε) Έκδήλωση μαζί με το Γαλλικό Μορφωτικό Κέντρο με θέμα:

«Αθήνας - Κόρσε - Περιβάλλον».

στ) Συμμετοχή στην εκδήλωση του Δήμου Μεθώνης - Λεσβού Παράδοση Χόρος Ζώνη».

ζ) Μέλη του έπισκευθήκαν και έναληθήκαν στις έγκαταστάσεις του Έθνικού Δρυμού «ΑΒΡΥΖΟΥ» Ιταλίας και γνώρισαν τον τρόπο λειτουργίας του.

Τα έσοδα του Κέντρου κατά το 1980 άνήλθαν σε 130.000 και τα έσοδά του σε 165.000 τα όποια διπλήθηκαν για Τυπογραφικά 50.000, έξοδα λειτουργίας 22.000, έπιπλα 21.000, ήχογραφίες 10.000, ένοίκιο 10.000, ΟΗΘ 10.000 Γραμματόσημα 10.000 και μικρότερα ποσά για άλλες δαπάνες.

Προέρχονται δέ από Συνδρομές 80.000, Κάρτες, 30.000, Έθνική Τράπεζα 20.000, Σύλλογο Ζαγορίσιων 20.000, Διάφορα 30.000.

Κοινωνικά**ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ**

ΤΣΕΡΒΑΡΙ.— Ὁ Παναγιώτης Ντιναλέξης ἀπὸ τὸ Τσερβάρι καὶ ἡ Τασία Καραντωνίου ἔδωσαν ἀμοιβαία ὑπόσχεση γάμου.

ΚΑΤΩ ΠΕΔΙΝΑ.— Στις 24 τοῦ Γενάρη στὴν Ἀθήνα ἔγιναν οἱ ἀρραβῶνες τῆς δ. Εὐῆς Σκεπαριώτου μὲ τὸν κ. Ἀρῆ Γεωργαντᾶ, μηχανολόγο Μηχανικό Ε.Μ.Π.

— Θερμὰ συγχαρητήρια

ΒΡΥΣΟΧΩΡΙ.— Ὁ κ. Γεώργιος Ἀποστόλου Γκαράνης, ναυπηγὸς - Μηχανολόγος - μηχανικός ἀπὸ τὸ χωριὸ μας καὶ ἡ δις FRANCIS FOX φιλόλογος, ἔδωσαν ἀμοιβαίαν ὑπόσχεσιν γάμου.

ΓΑΜΟΙ

ΑΣΠΡΑΓΓΕΛΟΙ.— Στὸ νυκὶ τῆς Περιδλέπτου Ἰωαννίνων στεφανώθηκε ἡ Εὐαγγελία Μ. Γιακουμῆ, κόρη τοῦ Προέδρου Ἀσπραγγέλων μὲ τὸν ἐξαίρετο νέο Κώστα Χολέβα. Παράνυμφος ἦταν ὁ κ. Νίκος Τσαπάρης. Στὸ ταιριασμένο ζευγάρι εὐχόμαστε ἀνθόσπαρτο δίο.

— Στὸ Ἀρχιμαντρεῖο Ἰωαννίνων ὁ Θωμᾶς Καραγιάννης δάσκαλος ἀπὸ τοὺς Ἀσπραγγέλους, στεφανώθηκε τῇ νηπιαγωγὸ ἀπὸ τὴν Ἀρτα Θεοδώρα Τσιγαρά.

Στὸ ταιριασμένο ζευγάρι εὐχόμαστε κάθε χαρὰ καὶ εὐτυχία.

ΒΡΥΣΟΧΩΡΙ.— Στις 28 Δεκέμβρη ἔγιναν στὰ Γιάννινα οἱ γάμοι τῆς Σουλτάνας Καραγιαννόπουλου καὶ τοῦ Ἀγγέλου Πολύζου.

— Στοὺς γονεῖς τῶν εὐχόμαστε νὰ τοὺς ζήσουν.

ΦΡΑΓΚΑΔΕΣ.— Στις 25 Γενάρη στὴν Ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀρχιμαντρεῖο Ἰωαννίνων ἔγιναν οἱ γάμοι τοῦ Ἡλία Στεφ. Καλογήρου καὶ τῆς Βούλας Μακρῆ.

— Εὐχόμαστε στὸ νέο ζευγάρι εὐτυχισμένη ζωὴ. Καὶ στις οἰκογενεῖς τοὺς νὰ τοὺς ζήσουν.

ΒΡΑΔΕΤΟ.— Ἐγιναν στὰ Γιάννινα στὴν Ἐκκλησίᾳ Ἀρχιμαντρεῖο οἱ γάμοι τοῦ Δημητρίου Κων. Βασδέκη μὲ τὴ Φωτεινὴ Εὐθ. Γιόγιου.

ΜΟΝΟΔΕΝΔΡΙ.— Ἐγιναν στὸν Ἅγιο Παντελεήμονα Ἀχαρνῶν Ἀθηνῶν οἱ γάμοι τῆς Δήμη-

τρας Βασ. Δασκαλοπούλου ἀπ' τὸ χωριὸ μας θυγατέρας τοῦ ταξιάρχου καὶ τῆς κ. Βασ. Δασκαλοπούλου μὲ τὸν κ. Ἀλέξη Κ. Ζαφείρη.

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

ΤΣΕΡΒΑΡΙ.— Ὁ Κώστας καὶ ἡ Βούλα Σακκά τὸ γένος Λιόγκα ἀπὸ τὸ Τσερβάρι ἔγιναν γονεῖς καὶ δεύτερου χαριτωμένου ἀγοριοῦ **ΚΑΠΕΣΟΒΟ.**— Τὸ ζεῦγος Ἀνδρέας καὶ Σύστυ Τόλογλου ἔγιναν γονεῖς χαριτωμένου κοριτσιοῦ. Εὐχόμαστε νὰ τοὺς ζήσει καὶ νὰ τὸ χαϊρόμαστε.

Φιλομήλα Τόλογλου

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ.— Ἡ κ. Εὐαγγελία Νικολάου Ζήκου γέννησε καὶ τὸ δεύτερο κοριτσάκι τῆς στὰ Γιάννινα. Νὰ τοὺς ζήσει.

ΣΚΑΜΝΕΛΙ.— Τὸ ζεῦγος Δέσποινα καὶ Δημήτρης Κων. Βαρζώκας ἔγιναν γονεῖς χαριτωμένου ἀγοριοῦ.

Τοὺς εὐχόμαστε μαζί μὲ τὸν παπὸ τοῦ νὰ τοὺς ζήσει.

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ.— Στις 2 Γενάρη 1981 τὸ ζευγάρι Ἀλέκας καὶ Μαρία Ντιναλέξη ἔγιναν γονεῖς χαριτωμένου καὶ ὑγιεστάτου ἀγοριοῦ.

ΒΡΑΔΕΤΟ.— Τὸ ζευγάρι Νίκος καὶ Ἀφροδίτη Βασδέκη ἔγιναν γονεῖς χαριτωμένου ἀγοριοῦ — Νὰ τοὺς ζήσουν.

ΘΑΝΑΤΟΙ

— Πέθανε στὰ Γιάννινα ὁ Γεώργιος Δ. Γεννάδιος, ἀπ' τὸ Σκαμνέλι. Συλλυπούμαστε τῇ σύζυγό του, τὰ παιδιά του, τ' ἀδέρφια του καὶ ὅλους τοὺς συγγενεῖς του.

«Τὸ ΖΑΓΟΡΙ μας»

— Πέθανε καὶ κηδεύτηκε στὴν Ἀθήνα ὁ Σάββας Παπαχατζόπουλος, σύζυγος τῆς συμπατριώτισσάς μας Ἰσμήνης Κουλούρη ἀπ' τὸ Σκαμνέλι.

• Συλλυπούμαστε τῇ σύζυγό του καὶ ἐκλεκτῇ συνδρομητρίδᾳ μας γιὰ τὸν ξαφνικὸ καὶ ἀνεπάντεχο χαμὸ τοῦ πολυαγαπημένου τῆς συζύγου.

ΛΑΓΙΣΤΑ.— Πέθανε καὶ κηδεύτηκε στὴ Λάϊστα ἡ Χρυσή Β. Κογκούλη. Θερμὰ συλλυπητήρια στοὺς δικούς τῆς.

ΛΑΓΙΣΤΑ.— Πέθανε καὶ κηδεύτηκε στὴν Ἀθήνα ὁ Ζήσης Παπαθανασίου.

— Θερμὰ συλλυπητήρια στοὺς δικούς του.

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ.— Πέθαναν τὸν Ἰανουάριο ἐ.ε. ἀπὸ ἔμφραγμα τῆς καρδιάς οἱ συγχωριανοὶ μας:

**ΔΩΡΕΑΙ
ΕΙΣ ΜΝΗΜΗΝ**

★ Συμπατριώτης προσέφερε ΔΥΟ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΔΡΑΧΜΕΣ στὴ μνήμη ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Α. ΚΡΑΛΙΟΥ καὶ τῆς συζύγου του ΕΥΡΥΔΙΚΗΣ τὸ γένος Ἑπαμ. Οἰκονομίδη.

★ Ὁ κ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ Κ. ΝΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ προσέφερε ΧΙΛΙΕΣ ΔΔΑΧΜΕΣ στὴ μνήμη ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ.

★ Ὁ κ. ΝΕΟΚΛΗΣ ΜΟΥΔΟΠΟΥΛΟΣ προσέφερε στὴ μνήμη τοῦ Γυιοῦ του ΓΙΑΝΝΗ ΔΡΑΧΜΕΣ ΧΙΛΙΕΣ.

★ Γιὰ ἐνίσχυση τῶν σκοπῶν τῆς ἐφημερίδας μας.

— Ναυσικά Γιαδρόγλου τὸ γένος Τότσια στὴ Θεσσαλονίκη.

— Πέτρος Καπετάν Βέης σύζυγος τῆς Εὐῆς τὸ γένος Καρπούζη.

— Πέθανε καὶ κηδεύτηκε στὰ Γιάννινα ὁ δικηγόρος Βασίλης Κυρκάπουλος

ΛΕΠΤΟΚΑΡΓΑ.— Ἀγαπημένο ὅπως πάντα ἔφυγε γιὰ πάντα μέσα σὲ λίγες μέρες τὸ ζευγάρι Στέφανος καὶ Ἐλευθερία Σπαθᾶκη.

ΜΟΝΟΔΕΝΔΡΙ.— Πέθανε ἔνας ἀκόμη Ζαγοριεὺς ὁ Γεώργιος Κοντοδήμιος.

ΕΛΑΤΗ.— Πέθανε σὲ ἡλικία 94 ἐτῶν ὁ συγχωριανὸς Κώστας Θεοδώρου.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΑ

Γιὰ τὴ συμμετοχὴ καὶ τὴ συμπαραστάση στὸ βαρὺ πένθος μας γιὰ τὸ θάνατο τοῦ ἀγαπημένου μας ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ εὐχαριστοῦμε θερμὰ:

Οἰκογένεια:

Θαλαῖας Δημ. Γενναδίου

**ΧΟΡΗΓΗΣΗ
ΔΕΙΞΙΑΣ**

ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ
Ὁ Σύλλογος ἡ «Λάϊστα» δι' ἐγγράφου τῆς πρὸς τὸν κ. Νομάρχην Ἰωαννίνων παρακαλεῖ ὅπως προδεῖ στὶς ἀπαιτούμενες ἐνέργειες γιὰ τὴν μεταβίβαση ἀρμοδιότητος χορηγήσεως ἀδειῶν οἰκοδομῶν ἐργασιῶν στὸν πρόεδρο τῆς κοινότητος Λάϊστα γιὰ τὴ πληροὶ τῆς προϋποθέσεως.

**ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΣΤΗΛΗ
ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ**

ΔΡΑΧΜΕΣ 1000

Βαρκοῦκη Ἀθ. Οὐρανία
Βογὰς Δημήτριος
Δερβένης Κων(νος)
Καλλιδὴ Χρ. Λουκία
Ματσόπουλος Γ. Κων(νος)
Μουτσοπούλου Μ. Νίκη
Μπούλητ Στ. Γεώργιος
Παπαζώης Ἰ. Γεώργιος
Πολύζος Δημήτριος
Ρέντζος Γ. Παναγιώτης
Σάρρου Δημ. Ἰππολύτη
Σκαμνέλος Β. Ἀνδρέας
Χαρισιάδης Ναπολέων

ΔΡΑΧΜΕΣ 700

Δαλκαβούκη Β. Φιλομήλα
ΔΡΑΧΜΕΣ 600

Καράλης Μ. Γεώργιος
Ματθαίου Μάνθος
ΔΡΑΧΜΕΣ 500

Βίκας Γεώργιος
Βλαδίκας Ν. Ματθαῖος
Γιάκας Νικόλαος
Γιαννακοῦ Ὀλγα
Δερδεμέζη Σ. Μαρία
Δόσης Ἡλ. Μιλτιάδης
Δούκας Ἀν. Ἐλευθέριος
Δούμας Ἀθανάσιος
Ἐμμανουὴλ Εὐριπίδης
Εὐαγγελίδου - Σκουρογιάννη
Νίκη

Ζήσης Κ. Ἰωάννης
Ζομπούλης Ἀπόστολος
Θεοδοσίου Κ. Εὐγενούλα
Θεοδώρου Ἀγλαΐα
Καλύβας Δ. Ἰωάννης
Καραγιάννης Ἀλ. Ἡλίας
Καραγιαννόπουλος Χρήστος
Καράλης Ἡλίας
Καψάλης Δημήτριος
Καψάλης Κων(νος)
Κοντογιάννης Θ. Κων(νος)
Κρυστάλλη - Βλάχου Ἄννα
Λαμπρίδης Τάσιος
Μάστορας Νικόλαος
Νάσιος Κων(νος)
Παλαιόπουλος Σοφοκλῆς
Παπαχρήστος Ἀλέκος
Παπαχρήστος Ἀλέκος
Πετρίδης Θ. Χρήστος
Πρίτσος Κων(νος)
Ράπη Ὀλγα
Στάρας Κων. Νικόλαος
Στεργιοπούλου Ξενία
Στεφανίδης Κων(νος)
Σωτηρέλη Ἑλπίκη
Ταρνάρης Ἰωάννης
Τάσιος Νικόλαος
Τσελίδης Ἀν. Τηλέμαχος
Τσέρτος Κων(νος)
Τσέση Μαριάνθη
Τοπάλη Νίκη
Τσίρος Ξενοφών
Τσόνιδης Ἀν. Ἰωάννης
Τσουμάνης Χρήστος
Φράγκου Στ. Ἑλλη
Χρόνης Σταύρος